

ปาฐกถาพิเศษเรื่อง
**คุณธรรม จริยธรรม
กับปัญหาเยาวชนในสังคมไทย**

โดย
ศาสตราจารย์ธานินทร์ กรัยวิเชียร

ในโครงการเชิดชูเกียรติสถานศึกษาที่สร้างคนดีให้สังคม
ด้วยการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมดีเด่น

รางวัลเกียรติคุณ สันติภาพ ธรรมศักดิ์
จัดทำโดย มูลนิธิธรรมาจริยธรรม

ปาฐกถาพิเศษเรื่อง

คุณธรรม จริยธรรม กับปัญหาเยาวชนในสังคมไทย

โดย
ศาสตราจารย์ธานินทร์ กรัยวิเชียร

ในโครงการเชิดชูเกียรติสถานศึกษาที่สร้างคนดีให้สังคม
ด้วยการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมดีเด่น

รางวัลเกียรติคุณ สัญญา ธรรมศักดิ์
จัดทำโดย มูลนิธิธรรมาภิบาล

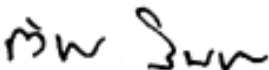
คำนำ

“คุณธรรม จริยธรรม” เปรียบเสมือนเพชรน้ำงามที่ตกหล่นหายไปจากสังคมไทยและสังคมโลก ท่ามกลางกระแสธารที่ไหลเชี่ยวกรากของโลกวัตถุนิยม แห่งยุคโลกาภิวัตน์ด้วยความประมาทขาดสติและปัญญาที่จะระวังรักษาไว้ ซึ่งสิ่งที่ทรงคุณค่าหาที่เปรียบมิได้นั้น กล่าวเฉพาะสังคมไทยเราในช่วงเวลาประมาณ ๕๐ ปีที่ผ่านมา ส่งผลกระทบเป็นการเปลี่ยนแปลงเลื่องสุด เกินกว่าที่จะคาดคิดได้ในทุกแง่ทุกมุม ทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับ จนแทบสิ้นหวังที่จะกู่กลับ โดยเฉพาะที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง คือเยาวชนอนาคตของชาติที่กำลังตกอยู่ในกระแสธารดังกล่าว อย่างไรก็ตาม หามองในแง่ดีสามารถมีปัญญาเปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาสได้ เป็นความหวังว่าหลังพายุเมฆหมอกมีดมนฝนกระหน่ำ ฟ้าย่อมสว่างกระจ่างใส

จึงเป็นที่น่ายินดียิ่งที่สังคมไทย เริ่มตระหนักโดยกว้างขวางขึ้น ตามลำดับ ส่งสัญญาณเสียงที่มีพลังหวนกลับมาเห็นคุณค่า และแสวงหา เพชรน้ำงามนั้นให้พร้อมที่จะนำมาประดับในเรือนใจของผู้คน กรณีตัวอย่าง ที่สมควรหยิบยกมากล่าวด้วยความชื่นชมได้แก่ กิจกรรมต่าง ๆ ของ มูลนิธิธรรมาภิบาล ที่ได้ปฏิบัติมาโดยตลอด ซึ่งสะท้อนให้เห็นชัดถึงปณิธาน ที่มุ่งริเริ่มในด้านการสนับสนุนคุณธรรมและจริยธรรม โดยเฉพาะต่อเยาวชน ในสังคมไทย โดยมีการคัดเลือกสถานศึกษาที่สมควรได้รับการยกย่อง เชิดชูเกียรติ ให้ได้รับพระราชทานรางวัลเกียรติคุณ สัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นต้น

ปาฐกถาพิเศษเรื่อง “คุณธรรม จริยธรรม กับปัญหาเยาวชน ในสังคมไทย” โดย ศาสตราจารย์ธำนิพนธ์ กรัยวิเชียร จัดโดยมูลนิธิธรรมาภิบาล วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๙ ซึ่งได้จัดพิมพ์ขึ้นนี้ นอกจากจะเป็นพลังร่วม ในการปลุกจิตสำนึกสังคมไทยให้ตื่นขึ้น เพื่อความดีงามแล้ว ยังเป็นผลงานในเชิงวิเคราะห์ที่แผ่ชีวิตจิตใจพฤติกรรมของสังคมไทย สืบสาวสาเหตุของ

วิกฤตการณ์ให้เห็นภาพได้อย่างแจ่มชัด พร้อมทั้งข้อเสนอแนะ ทั้งในระดับมหภาคและจุลภาค ได้อย่างละเอียดลออลึกซึ้ง ให้ความรู้ความกระจ่าง ทั้งในเชิงศัพท์ และอรรถ อย่างมีคุณประโยชน์ยิ่ง

พลอากาศเอก

(กำธน ลินธวานนท์)

ประธานกรรมการมูลนิธิธารน้ำใจ

สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๐

ปาฐกถาพิเศษ เรื่อง
คุณธรรม จริยธรรม กับปัญหาเยาวชนในสังคมไทย*

โดย

ศาสตราจารย์ธานินทร์ กรัยวิเชียร**

ในโครงการเชิดชูเกียรติสถานศึกษาที่สร้างคนดีให้สังคม

ด้วยการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมดีเด่น

“รางวัลเกียรติคุณ สัญญา ธรรมศักดิ์ ”

จัดโดย มูลนิธิธารน้ำใจ

วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๙

มนุษย์เราแตกต่างจากสัตว์อื่นในโลกเพราะเรามีสติปัญญา มีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ไม่ได้ดำเนินชีวิตตามสัญชาตญาณไปทุกเรื่อง หรือที่ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า “เวไนย” คือ เป็นผู้ที่ควรแนะนำสั่งสอน ผู้ฟังดัดได้สอนได้ ด้วยเหตุนี้เอง มนุษย์เราจึงมีพัฒนาการทางด้านสังคม วัฒนธรรมและอารยธรรมที่ลึกล้ำ ละเอียดอ่อน และยาวนาน ซึ่งเรื่องมาตรฐานคุณงามความดี คุณธรรมจริยธรรมของคนในสังคมนั้น เป็นเรื่องหนึ่งที่มีการกล่าวถึงมากที่สุดตั้งแต่อดีตกาล ไม่ว่าจะชนชาติใด ภาษาใด ต่างก็พยายามหมั่นฝึกอบรม ขัดเกลาจิตใจและความประพฤติของตนเอง และเยาวชน ให้เจริญงอกงามอยู่ในระดับมาตรฐานที่สังคมยอมรับ เพื่อจุดมุ่งหมาย คือ ความต้องการที่จะอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก สงบ และไม่ต้องการความขัดแย้งนั่นเอง.

* เนื่องจากเวลาในการแสดงปาฐกถานี้มีจำกัดมาก ผมจึงขอลือโอกาสนี้เพิ่มเติมข้อความที่แสดงปาฐกถาบางส่วนให้ชัดเจนขึ้น รวมทั้งปรับปรุงปาฐกถาเรื่องนี้ใหม่บางตอนให้สมบูรณ์ด้วย

** ธรรมศาสตร์บัณฑิต, LL.B. (London), of Gray's Inn, Barrister. องคมนตรี

อย่างไรก็ดี ท่านจะเห็นได้ว่าสังคมไทยในปัจจุบันกำลังตกอยู่ในภาวะอันตราย สังคมเกิดความแตกแยก เกิดความไม่เท่าเทียมกัน มีการใช้กำลังอย่างไร้มนุษยธรรมในการระงับข้อพิพาท มีการฉ้อราษฎร์บังหลวงทุกระดับ ซึ่งมีแนวโน้มที่จะได้รับการยอมรับจากสังคมมากขึ้นไปเรื่อย ๆ โดยประชาชนส่วนหนึ่งมีทัศนคติที่ว่า “โกงกินบ้างก็ไม่เป็นไร ขอให้มีความสงบ” คือ เขาเหล่านั้นสามารถทนต่อการทุจริตคอร์รัปชันได้ เพื่อให้ทำงานสำเร็จลุล่วงไป* ที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องมาจากมาตรฐานด้านคุณธรรมและจริยธรรมในสังคมไทยได้ตกต่ำลงอย่างมาก ซึ่งสวนทางกับความเจริญรุดหน้าทางด้านวัตถุและเทคโนโลยีอย่างเห็นได้ชัด การปรากฏของผมนี้นี้มีจุดประสงค์เพื่อที่จะเสนอแนะวิถีทางยกระดับมาตรฐานด้านคุณธรรมและจริยธรรมในสังคมให้สูงขึ้น โดยเน้นหนักไปที่การฝึกอบรมเยาวชน^๒ผู้จะเป็นกำลังสำคัญของชาติต่อไป ซึ่งผมได้แบ่งหัวข้อการบรรยายออกเป็น ๓ เรื่อง

*จากการสำรวจของสถาบันพระปกเกล้า เมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๔๘ และการสำรวจของสำนักวิจัยเอแบคโพลล์ เมื่อวันที่ ๘ มกราคม ๒๕๔๙

^๒องค์การสหประชาชาติประกาศให้ค.ศ.๑๙๘๕ (พ.ศ.๒๕๒๘) เป็นปีเยาวชนสากล โดยให้ความหมายสากลของคำว่า “เยาวชน” หมายถึงคนในวัยหนุ่มสาว คือผู้มีอายุระหว่าง ๑๕- ๒๕ ปี โดยเมื่อวันที่ ๑๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๘ คณะรัฐมนตรีได้มีมติกำหนดให้ในวันที่ ๒๐ กันยายนของทุกปี เป็นวันเยาวชนแห่งชาติ ซึ่งตรงกับวันคล้ายวันพระราชสมภพในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล โดยเหตุว่ากษัตริย์ทั้งสองพระองค์ได้เสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัติในขณะที่ยังเป็นยุวกษัตริย์ คือ ด้วยพระชนมพรรษาเพียง ๑๖ พรรษา และ ๑๒ พรรษาเศษ เท่านั้น (วรบุษ อุบลนคร. ประวัติวันสำคัญที่ควรรู้จัก. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๓.)

ส่วนในทางกฎหมายนั้น พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๔ ได้ให้คำนิยามคำว่า “เด็ก” หมายความว่า บุคคลอายุเกินเจ็ดปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่เกินสิบสี่ปี บริบูรณ์ และ “เยาวชน” หมายความว่า บุคคลอายุเกินสิบสี่ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์

ดังนี้

๑. ความหมายของคำว่า “คุณธรรม” และ “จริยธรรม”
๒. วิกฤตการณ์ด้านคุณธรรมและจริยธรรมในสังคมไทย
๓. สาเหตุของวิกฤตการณ์
๔. หัวใจของคุณธรรมและจริยธรรม คือ การยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้อง

ชอบธรรม (INTEGRITY)

๕. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานคุณธรรม ๔ ประการ สำหรับพสกนิกร

๖. ข้อเสนอแนะ : แนวทางการวางแผนปรับปรุงและส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมระดับประเทศ

๗. ข้อพิจารณาเกี่ยวกับเยาวชนที่มีปัญหาในสังคม ซึ่งผมจะได้อธิบายในรายละเอียดต่อไป

๑. ความหมายของคำว่า “คุณธรรม” และ “จริยธรรม”

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒ ให้ความหมายของคำว่า “คุณธรรม” ว่า “สภาพคุณงามความดี” เราอาจกล่าวได้ว่า การที่จะวินิจฉัยว่าบุคคลใดมีคุณธรรมดีเด่นมากน้อยเพียงใดนั้น ย่อมต้องพิจารณาโดยรวมว่า บุคคลนั้นมีอุปนิสัยและประพฤติปฏิบัติตนอย่างไร? ดำรงตนอยู่ในกรอบของกฎหมายและศีลธรรมเพียงใด? เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ การงานและต่อสังคมอย่างไร? และเป็นผู้ที่ยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมเพียงใด?

พจนานุกรมฉบับเดียวกันนี้ให้ความหมายของคำว่า “จริยธรรม” ว่าเป็น “ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ” “ศีลธรรม” และ “กฎศีลธรรม”.

ดังนั้น “คุณธรรมและจริยธรรม” จึงเป็นเรื่องที่ว่าด้วย การปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดตามสถานะของตน เช่น การเป็นลูกที่ดี เป็นพลเมืองดี และเป็นผู้ประกอบวิชาชีพที่ดี เป็นต้น.

๒. วิฤตการณ์ด้านคุณธรรมและจริยธรรมในสังคมไทย

ในปัจจุบัน ทุกท่านคงจะได้เห็นแล้วว่าสังคมของเรากำลังประสบปัญหาต่าง ๆ มากมาย มีการฉ้อราษฎร์บังหลวงเป็นที่แจ้งประจักษ์ทุกระดับ ทั้งในวงราชการและภาคเอกชน เช่น มีการซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้ง ทั้งในระดับชาติและในระดับท้องถิ่น มีการประมูลซื้อขายตำแหน่งหน้าที่ราชการ มีการสมยอมคบคิดกันในการประกวดราคาค่าก่อสร้างและการจัดซื้อพัสดุของหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ มีการหลบเลี่ยงการเสียภาษีอากรที่ควรจะต้องชำระ ตามกฎหมาย และการฉ้อราษฎร์บังหลวงนี้ ยังมีแนวโน้มว่าจะเลวร้ายลงเป็นลำดับ แพร่ระบาดในวงกว้าง ลึก และซับซ้อนขึ้น มีการพัฒนากลเม็ดวิธีการที่แยบยล มีการพัฒนาการของผลประโยชน์ทับซ้อน (CONFLICT OF INTERESTS) ซึ่งหมายถึง การที่ผู้มีอำนาจบริหารองค์กร (ไม่ว่าจะภาครัฐหรือเอกชน) เข้ามามีส่วนได้เสียในกิจการหรือนโยบายที่องค์กรดำเนินการ ทำให้เกิดการขัดกันของผลประโยชน์ในฐานะส่วนตัวกับฐานะผู้มีอำนาจตัดสินใจเพื่อประโยชน์ขององค์กร และโดยมากเขาเหล่านั้นก็จะตัดสินใจดำเนินการเอินเอียงเพื่อประโยชน์ส่วนตน ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีการฉ้อราษฎร์บังหลวงในรูปแบบใหม่ของผู้มีอำนาจบริหารบ้านเมืองเกิดขึ้น เช่น การคอร์รัปชันเชิงนโยบาย (POLICY CORRUPTION) ซึ่งหมายถึงการดำเนินนโยบายของรัฐเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อตนเองและพวกพ้อง เป็นต้น.

ผมใคร่ขอยกตัวอย่างเพื่อให้ท่านเห็นภาพในเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อน คือ การแก้ไขสัญญาสัมปทานโทรคมนาคมระหว่างรัฐ กับบริษัทดำเนินธุรกิจอันเป็นธุรกิจของนักบริหารและครอบครัวรายหนึ่ง เมื่อบริษัทฯ ขอแก้ไขสัญญา ผู้บริหารงานของรัฐรายนั้นได้อนุมัติอย่างเงียบ ๆ โดยไม่ได้ผ่านคณะกรรมการให้แก้ไขสัญญาโดยลดค่าสัมปทานให้กับบริษัทฯ จากร้อยละ ๒๕ ของรายได้ที่เกิดจากระบบฟรีเฟด (ระบบการจ่ายเงินล่วงหน้าก่อนใช้บริการ) เหลือเพียงร้อยละ ๒๐ ซึ่งเป็นการแก้ไขสัญญาเพื่อให้นักบริหารได้รับประโยชน์มากขึ้นแต่รัฐสูญเสียรายได้หลายหมื่นล้านบาท.

ขอยกตัวอย่างอีกเรื่องหนึ่งเกี่ยวกับคอร์รัปชันเชิงนโยบาย คือ เรื่องการใช้งบประมาณแผ่นดินประเภทงบกลาง ซึ่งโดยปกติแล้วงบกลาง เป็นเงินสำรองให้รัฐบาลได้ใช้ในกรณีฉุกเฉินและจำเป็นเท่านั้น แต่ผู้บริหารราชการแผ่นดินบางยุคบางสมัยได้จัดวางนโยบายในการจัดสรรงบประมาณรายจ่าย งบกลางใหม่ไว้ว่า งบกลาง เป็นงบที่มุ่งส่งเสริมและเสริมสร้างศักยภาพ การแข่งขันและการพัฒนา ซึ่งมีหลักการแตกต่างไปจากอดีต โดยเพิ่ม หมวดค่าใช้จ่ายขึ้นมาใหม่ เช่น โครงการกระตุ้นเศรษฐกิจ และเปลี่ยนชื่อใหม่ ทุก ๆ ปี เพื่อผันเงินส่วนนี้มาใช้จ่ายเพื่อประโยชน์ทางการเมือง และกลุ่ม พวกพ้องของตน นอกเหนือไปจากการอนุมัติเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติ เช่น การแจกเงินงบประมาณให้กับหน่วยงานราชการในระหว่างการออก ตรวจเยี่ยมราชการในจังหวัดต่าง ๆ อย่างไม่มีเหตุผล ทั้งที่บางโครงการ มีความจำเป็นน้อยกว่าการพัฒนาด้านอื่น ๆ เพื่อหวังผลทางการเมืองโดยตรง ทั้งนี้ งบกลางเป็นงบที่ไม่ได้มีการแจกแจงรายละเอียดในเอกสาร งบประมาณว่าจะนำเงินไปใช้แผนอะไรบ้าง และอำนาจการใช้เงินนั้น อยู่ที่ผู้บริหารเท่านั้น ทำให้ยากแก่การตรวจสอบ จึงทำให้งบกลาง กลายเป็นงบการเมืองที่เรียกกันว่า “งบผี” อันจะบันดลผลประโยชน์ และความพึงพอใจให้แก่ผู้ใดก็ได้ เป็นการจัดสรรงบประมาณที่ไม่ถูกต้อง ไม่โปร่งใสอย่างยิ่ง เป็นการคอร์รัปชันเชิงนโยบายที่เห็นได้ชัด ซึ่งบางยุคนั้น มีการจัดสรรงบกลางไว้เพียงเพื่อประโยชน์ของผู้บริหารราชการแผ่นดิน เป็นเรือนแสนล้านบาท.

นอกจากนี้ ประชาชนส่วนหนึ่งยังคิดถึงแต่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่า ส่วนรวม ไม่มีการเสียสละและไม่มีการประนีประนอม สังคมไทยเต็มไปด้วย อบายมุข ปัญหายาเสพติดและผู้มีอิทธิพลแพร่กระจายไปทุกหัวระแหง เยาวชนมีเพศสัมพันธ์อย่างไม่เหมาะสมก่อนวัยอันควร และมีการกระทำผิด ทางอาญาเกี่ยวกับเรื่องเพศมากขึ้น ทั้งยังมีการทะเลาะวิวาทระหว่างนักเรียน ต่างสถาบันศึกษา เยาวชนมีพฤติกรรมก้าวร้าว ใช้ความรุนแรงทั้งทางกริยา วาจา

ติดการพนัน มีพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินอย่างฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย ผู้คนมองเห็นเงินเป็น “แก้วสารพัดนึก” และเชื่อว่า เมื่อมีเงินแล้วก็จะสามารถซื้อและบันดาลทุกสิ่งทุกอย่างที่ปรารถนาได้ จึงทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้เงินมาให้ได้ โดยไม่คำนึงว่าวิธีนั้นจะถูกต้องชอบธรรมหรือไม่ก็ตาม ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย เช่น การค้ำมนุษย์ โสเภณีเด็กทั้งชายและหญิง อาชญากรเด็ก เป็นต้น.

๓. สาเหตุของวิกฤตการณ์

วิกฤตการณ์เหล่านี้กลายเป็นเรื่องปรกติธรรมดาในสังคมไทย ซึ่งทุกท่านก็ล้วนทราบดี ความเหลวและเฟะพอนดังกล่าว ได้เกิดขึ้นก็เพราะปัจจัยหลายประการ เช่น

๓.๑ สังคมไทยห่างไกลคำสอนของศาสนา

บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการนับถือศาสนา ในประเทศไทยเอง ประชาชนส่วนใหญ่ก็นับถือศาสนาพุทธ แต่ก็ยังมีประชาชนจำนวนไม่น้อยที่นับถือศาสนาคริสต์ อิสลามและศาสนาอื่น ๆ ซึ่งหากพิจารณาให้ดีแล้ว คำสอนของทุกศาสนาล้วนแต่ มีความมุ่งหมายให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขสงบ ร่มเย็น และไม่ปรารถนาให้ผู้นับถือศาสนาของตนไปก่อความเดือดร้อน เบียดเบียน หรือเอาไรต์เอาเปรียบผู้อื่น ทั้งยังสอนให้รู้จักให้ มีเมตตา เสียสละ และช่วยเหลือผู้อื่นด้วยกันทั้งนั้น ผมเชื่อว่าหากแต่ละคนปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของศาสนาที่ตนนับถืออย่างเคร่งครัดแล้ว สังคมไทยคงจะน่าอยู่และร่มเย็นเป็นสุข ปราศจากปัญหาต่าง ๆ ที่รุมเร้าอยู่ขณะนี้แน่.

๓.๒ สังคมไทยเป็นสังคมที่ตามใจตนเองอย่างไม่มีขอบเขต (A PERMISSIVE SOCIETY) มักง่าย ไม่มีระเบียบวินัย และไม่นำพาต่อกฎหมายของบ้านเมือง

เรื่องนี้เป็นเรื่องของค่านิยมที่ไม่ถูกต้อง เราจะต้องร่วมมือร่วมใจกันสร้างค่านิยมใหม่ในการมีระเบียบวินัย เคารพกฎเกณฑ์ ไม่ว่าจะมิมีใครเห็น

หรือไม่ก็ตาม ผมขอยกตัวอย่างเรื่องราวจากหนังสือ “วินัยเป็นปัจจัยสำคัญที่จะก่อให้เกิดความมั่นคงปลอดภัยและความเจริญรุ่งเรืองของชาติ” โดยอาจารย์สนั่น สุมิตร อดีตปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความมีระเบียบวินัยและเคารพกฎเกณฑ์ของชาวต่างชาติสักสองเรื่อง ซึ่งอาจารย์สนั่นเล่าว่า :

“เรื่องที่เกิดขึ้นเมื่อปี ๒๕๑๐ คณะนักเรียนไทยกลุ่มหนึ่งในลอนดอน จะไปประชุมนักเรียนไทยที่ตำบลหนึ่งนอกลอนดอนออกไป ๒๕ ไมล์ จึงได้เช่ารถบัสคันหนึ่งเพื่อไปส่ง แต่ปรากฏว่าผู้ที่โดยสารไปนั้นมีไม่มากที่ว่างมาก นักเรียนไทยผู้มีความกรุณาเผื่อแผ่ จึงได้บอกกับผู้เก็บตั๋วให้หนึ่งคนเก็บตั๋วตอบว่า นั่งไม่ได้เพราะกฎข้อบังคับห้ามไม่ให้หนึ่งในที่ของผู้โดยสาร พวกเราจะได้บอกว่า นี่คนละกรณี จะไม่มีใครขึ้นอีกเพราะเป็นรถพิเศษ ที่ที่ว่างน่าจะนั่งเสียบ้าง เขาก็ยืนยันว่า กฎห้ามไม่ให้หนึ่งเลยไม่ว่ากรณีใดๆ และเขาก็ไม่นั่ง เมื่อรถว่างทั้งคัน วิ่งกลับลอนดอน ข้าพเจ้าก็เชื่อว่าเขาไม่นั่ง

เรื่องที่สองเกิดขึ้นเมื่อปี ๒๕๙๔ ตอนนั้นข้าพเจ้าไปดูกิจการการศึกษาที่สหรัฐอเมริกา วันหนึ่งได้เดินทางโดยรถบัสแบบระหว่างเมือง (GREY-HOUND BUS) ครั้นมาถึงตอนที่ถนนจะต้องข้ามบนรางรถไฟ (LEVEL CROSSING) ข้าพเจ้าสังเกตเห็นรถหยุดจวนถึงก่อนถึงรางรถไฟ แล้วผู้ขับก็เปิดประตู แล้วก็ปิดประตู แล้วก็ขับต่อไป ข้าพเจ้ารู้สึกฉงนในการกระทำของเขา ฉะนั้นเมื่อได้โอกาสหยุดรถ จึงถามถึงพฤติกรรมของเขา เขาชี้แจงว่า เขาปฏิบัติตามกฎ จริงอยู่ ณ ที่ ๆ ต้องข้ามทางรถไฟตอนนั้น เห็นชัดว่าไม่มีรถไฟจะผ่านไปหรือมา แต่กฎบังคับว่า ให้หยุดนิ่ง เปิดประตูฟังเสียงหวูดรถไฟ เมื่อไม่มีเสียงหวูดแล้ว จึงปิดประตูข้ามไปได้ เขาชี้แจงเพิ่มเติมว่าเสียงสำคัญกว่าตาเพราะบางกรณีอาจจะมึนหมอก ฉะนั้นจึงต้องใช้เสียงฟังด้วยไม่ใช่อาศัยแต่ตาอย่างเดียว และในวันนั้น แน่ใจแล้วว่าไม่มีอะไร แต่ต้องปฏิบัติตามกฎอย่างเคร่งครัด เพื่อจะได้กลายเป็นนิสัยประจำตัวไปเลย”^๑

ในทางกลับกัน สังคมไทยนั้น การฝ่าฝืนกฎระเบียบมีมากมาย ทุกที่ทุกวัน แต่ที่เห็นได้ชัดเจนและบ่อยที่สุดคือการฝ่าฝืนกฎจราจร อาจกล่าวได้ว่าบางคนนั้นถ้าไม่เห็นตำรวจจราจรแล้วก็ขับรถราวกับไม่รู้จักกฎจราจรเลยก็ว่าได้ อยากจะขับรถอย่างไร นี่จะจอดตรงไหนก็ทำไปตามสะดวก ไม่เกรงใจผู้อื่น ทำให้การจราจรติดขัด และเกิดอุบัติเหตุอันน่าสลดใจตามข่าวอยู่บ่อยครั้ง ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะผู้ใช้ถนนในบ้านเราส่วนหนึ่งขาดวินัย ไม่มีการบังคับตนเอง ให้อยู่ในระเบียบ กฎเกณฑ์ ไม่มีน้ำใจและชอบที่จะเอาเปรียบผู้อื่นเพื่อประโยชน์อันเล็กน้อยของตน โดยไม่คำนึงถึงการขาดประโยชน์และอันตรายที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้อื่นและผู้กระทำผิดก็มักจะหาข้ออ้างให้กับตนเองด้วยคำว่า “ทำอะไรตามใจคือไทยแท้” เรื่อยไปทำให้เกิดค่านิยมหรือความเชื่อผิด ๆ ขึ้นมา.

ซ้ำร้ายกว่านั้น คนบางกลุ่มยังมีความนิยมชมชอบและยกย่องผู้ที่หลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือกฎเกณฑ์อีกด้วย เช่น ค่านิยมของกลุ่มนักธุรกิจที่ไม่ตรงไปตรงมา ซึ่งมีความนิยมชมชื่นบรรดานักธุรกิจที่สามารถหลีกเลี่ยงการเสียภาษีได้เป็นจำนวนมาก ว่า เป็นนักธุรกิจที่ชาญฉลาดสมควรแก่การยกย่องและเอาอย่าง เรื่องการหลีกเลี่ยงภาษีอากรที่ต้องชำระตามกฎหมายนั้น หากท่านพิจารณาเพียงผิวเผิน ท่านอาจจะคิดว่าการหลีกเลี่ยงภาษีอากรเป็นปัญหาส่วนบุคคล ไม่เกี่ยวกับสังคมส่วนรวมแต่อย่างใด แต่หากท่านพิจารณาปัญหาดังกล่าวในภาพรวมแล้ว ท่านจะตระหนักว่าปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของประเทศเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากหน้าที่ในการเสียภาษีนั่น เป็นหน้าที่สำคัญของประชาชนทุกคน ปัจจุบัน การหลีกเลี่ยงภาษีทำความเสียหาย

*ส่นัน สุมิตร, วินัยเป็นปัจจัยสำคัญที่จะก่อให้เกิดความมั่นคงปลอดภัยและความเจริญรุ่งเรืองของชาติ, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรสารการพิมพ์, พ.ศ. ๒๕๐๕, หน้า ๔๗-๔๘.

ให้แก่บ้านเมืองเราอย่างออกอุทกฤษฎ์ เนื่องจากงบประมาณแผ่นดินทางด้านรายรับที่ใช้ในการพัฒนาประเทศของเรานั้น มาจากเงินภาษีในอัตราถั่วเฉลี่ย ถึงร้อยละเก้าสิบหก ถึงร้อยละเก้าสิบเจ็ด ของงบประมาณแผ่นดินแต่ละปี ดังนั้น หากมีการหลีกเลี่ยงภาษีมาก งบประมาณในการพัฒนาประเทศก็จะลดลงไปด้วยเช่นกัน การหลีกเลี่ยงภาษีจึงมีผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศโดยตรง.

๓.๓ สังคมไทยเป็นสังคมแห่งวัตถุนิยม

ในปัจจุบัน มีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างมาก การหลั่งไหลของวัฒนธรรม รวมทั้งความเจริญทางวัตถุต่าง ๆ เข้ามาสู่บ้านเมืองของเราอย่างรวดเร็ว ประกอบกับความพยายามแข่งขันกับประเทศต่าง ๆ และความอยากที่จะเจริญให้ทันฝรั่ง ผู้มีอำนาจบริหารบ้านเมืองจึงมุ่งเน้นไปที่การสร้างความสำเร็จทางด้านวัตถุ และให้ความสนใจแต่เรื่องตัวเลขความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การเจริญเติบโตในภาคอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว ปล่อยปละละเลยในเรื่องการพัฒนาทางด้านจิตใจ ตลอดจนมารยาทและวัฒนธรรมอันดีของคนชาติ ทำให้ประเทศจมดิ่งสู่ภาวะวิกฤตเพราะประชาชนขาดความมั่นคงทางจิตใจหันไปพึ่งพาปัจจัยภายนอกอันได้แก่ วัตถุ มากกว่าความสงบสุขภายใน สังคมไทยกลายเป็นสังคมที่เห่อคนร่ำรวย คนมีอำนาจ เพื่อหวังไว้พึ่งพาโดยไม่คำนึงถึงว่าเขาร่ำรวย หรือมีอำนาจอย่างไร ยิ่งไปกว่านั้น เรายังรับเอาวิถีชีวิตที่ไม่พึงปรารถนามาจากต่างประเทศ เช่น ความบันเทิงต่าง ๆ ในไนท์คลับ การติดยาเสพติดและบ่อนการพนันในรูปแบบต่าง ๆ แล้วยังไปปรักปรำต่างประเทศว่าเอาเรื่องเลวร้ายมาให้เรา แทนที่จะตำหนิตนเองที่ไม่เลิกเอาวัฒนธรรมอันดีงามของเขามาเป็นแบบอย่าง เช่น เรื่องที่เขาเคารพกฎหมายอย่างเคร่งครัด เรื่องความระลึกในหน้าที่ และความตรงต่อเวลาของเขา.

ดังนั้น เราจึงต้องเร่งสร้างค่านิยมใหม่ให้มีการยกย่อง ให้เกียรติ

และเชิดชูผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต ยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม ใช้ความรู้ ความสามารถและตำแหน่งหน้าที่ของตนสร้างผลงานที่มีค่า และเป็นประโยชน์ ของสังคมส่วนรวม มากกว่าการพิจารณาเพียงว่า ผู้นั้นเป็นผู้ที่มีทรัพย์สิน เงินทองมากมาย หรือเป็นผู้ได้รับการศึกษาสูง หรือมีตำแหน่งหน้าที่อันสูงส่ง แต่ไม่ปรากฏผลงานที่เป็นแก่นสารจากการที่ได้รับการศึกษาสูง หรือจากการ ดำรงตำแหน่งเหล่านั้นเลย.

๓.๔ ความอยากมีอยากได้ในสิ่งที่ตนไม่มีสิทธิที่จะได้โดยชอบ หรือ “ความโลภ” (GREED)

จากการวิจัยเพื่อหาข้อมูลเรื่องการฉ้อราษฎร์บังหลวง ในประเทศ ต่าง ๆ ของทวีปแอฟริกา ซึ่งนับว่ามีปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวงชนิดที่เรียกว่า ร้ายแรงกว่าบ้านเราเสียอีก นักสังคมศาสตร์ได้ทำการวิจัยโดยการตั้งคำถาม ต่อนักการเมืองที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารราชการแผ่นดินว่า พวกเขา ต้องการอะไรจากการเป็นนักการเมืองและเป็นผู้บริหารราชการแผ่นดิน? ซึ่งผู้วิจัยสรุปคำตอบได้ดังนี้:

๑. ต้องการอำนาจ (POWER)
๒. ต้องการความมั่งคั่ง (WEALTH)
๓. ต้องการยศศักดิ์ หรือ สถานภาพที่ทุกคนยอมรับ (STATUS)

นักวิจัยสกัดคำตอบของนักการเมืองเหล่านั้นออกมาว่า พวกเขาต้องการสิ่งดังกล่าวทั้ง ๓ สิ่งพร้อมกัน ไม่ใช่เพียงสิ่งใดสิ่งหนึ่งเท่านั้น มีคำถาม ต่อไปว่า พวกเขาต้องการอะไรที่เป็นรูปธรรมบ้าง? คำตอบที่ได้รับก็คือ พวกเขาต้องการตำแหน่งหน้าที่สำคัญในการบริหารราชการแผ่นดิน เช่น ตำแหน่ง รัฐมนตรี หรือตำแหน่งที่มีผลประโยชน์เป็นเงินทองจำนวนมาก ต้องการความ มั่งคั่ง เช่น หุ่นลมของบริษัทการค้าใหญ่ รถยนต์คันใหญ่หรูหรารุ่นล่าสุด คลุหาสน์ที่โออ่ามีบริเวณกว้างขวาง หรือของขีวัญราคาแพง เราสามารถ สรุปจากผลการวิจัยได้ว่า นักการเมืองของประเทศที่กำลังพัฒนาในทวีป แอฟริกา นั้น ต้องการเป็นผู้บริหารประเทศมิใช่เพื่อเห็นแก่ความเจริญ

ของประเทศชาติเป็นหลัก หากแต่เพื่อให้ได้สิ่งที่พวกเขาต้องการเป็นส่วนตัวเท่านั้น ซึ่งสรุปได้ด้วยคำว่า “โลภ” (GREED) กล่าวคือ พวกเขาต้องการได้ในสิ่งที่ตนไม่มีทางได้มาด้วยความชอบธรรมตามกฎหมายและศีลธรรมอันดีนั่นเอง^๑ ผมอยากจะให้ท่านได้คิดต่อไปว่า หากมีการทำวิจัยในประเทศไทยเราบ้าง ผลที่ได้จะเป็นเช่นนี้ด้วยหรือไม่?

เหลาจื่อ นักปราชญ์ผู้ก่อตั้งปรัชญาเต๋าขึ้นในประเทศจีน ซึ่งเป็นกระแสแห่งความคิดที่ทรงอิทธิพลต่อชาวจีนมายาวนานได้กล่าวว่า **“ไม่มี ความทุกข์ยากอันใดจะใหญ่ไปกว่าการไม่รู้จักพอ ไม่มีบาปอันใดจะใหญ่ไปกว่าความโลภ ผู้ที่รู้จักพอเท่านั้นจึงจะมีเพียงพออยู่เสมอ”**^๒ เรื่องนี้ เห็นจะเป็นจริงดังที่เหลาจื่อกล่าวไว้ เพราะความโลภยังเป็นจุดเริ่มต้นของบาปอื่น ๆ อีกด้วย เช่น เมื่อเรามีความปรารถนาในทรัพย์สิน สิ่งของเงินทอง ที่เราไม่อาจหามาได้โดยชอบ เราก็อาจจะลักขโมย ทูจริต คอร์รัปชั่น ด้วยวิธีการต่าง ๆ มากมาย จนถึงขั้นเบียดเบียนต่อชีวิตและร่างกายของผู้อื่นก็มี หากแต่เมื่อเราสามารถข่มใจระงับความโลภได้ และมีความพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ เพราะตนได้พยายามหามาด้วยหยาดเหงื่อแรงงาน ตามครรลองคลองธรรมแล้ว จิตใจเราก็จะเป็นสุขสงบ เต็มเปี่ยมไปด้วยความภาคภูมิใจ ไม่ต้องแสวงหาสิ่งใดมาเติมเต็มอีกแล้ว เราจึงรู้สึกได้ว่า เรามีทุกอย่างเพียงพอ ซึ่งในความจริงแล้วสิ่งที่จำเป็นสำหรับชีวิตเรานั้นมีน้อย แต่ความปรารถนาของมนุษย์เราต่างหากที่มีมากและไม่มีที่สิ้นสุด ยิ่งเรารู้สึกปรารถนามากขึ้น ก็จะยิ่งออกแสวงหาสิ่งที่จะมาสนองความปรารถนานั้นอย่างไม่จบสิ้น หากเราไม่รู้จักพอ เราเองก็จะต้องดิ้นรน

^๑Ronald Wraith and Edgar Simpkins, *Corruption in Developing Countries* (London: George Allen and Unwin, Ltd, 1963), pp.196-203.

^๒ธีรภัทร เสรีรังสรรค์, นักการเมืองไทย: จริยธรรม ผลประโยชน์ทับซ้อน การคอร์รัปชั่น: สถาปปัญหา สาเหตุ ผลกระทบ แนวทางแก้ไข, กรุงเทพฯ: สายธาร, พ.ศ. ๒๕๔๙, หน้า ๒๙.

ทุกซ์ทรมาณกับความอยากไปตลอดชีวิตนั่นเอง.

๓.๕ ลัทธิเอาอย่าง : “คนอื่นทำได้ ทำไมเราจะทำบ้างไม่ได้”

หากผู้ใหญ่ที่เยาวชนเคารพรักพูดถึงการคอร์รัปชัน ทุจริต ประพฤติมิชอบ ว่าเป็น “เรื่องธรรมดาที่ใคร ๆ เขาก็ทำกันทั้งนั้น ทำไมเราจะทำบ้างไม่ได้” ย่อมจะทำให้มาตรฐานทางศีลธรรมและจริยธรรมของสังคม ซึ่งต่ำอยู่แล้วกลับจะต่ำลงไปอีก อนาคตของเยาวชนไทยจะเป็นอย่างไร แล้วจะมีอะไรเหลือไว้ให้เป็นความหวังของเยาวชนไทย ที่จะมีสังคมซึ่งจะมีแต่ความผาสุก สงบและร่มเย็นบ้าง.

ผมอยากจะฝากท่านที่เคารพว่า การอบรมสั่งสอนลูกหลานที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ท่านต้องสอนให้เขา “เคารพตนเอง” ให้เชื่อมั่นในการดำรงตนเป็นคนดี ยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรมอยู่เสมอ โดยไม่ต้องสนใจว่าคนอื่นเขาจะเป็นอย่างไร ขอให้ถามตัวเองว่า หากคนอื่นเขาไม่ดี แล้วเราจำต้องไม่ดีตามเขาหรือ?

๓.๖ สังคมไทยมี “ระบบอุปถัมภ์” (FAVOURITISM) มาแทนที่ “ระบบคุณธรรม” (THE MERIT SYSTEM)

ความจริงแล้วบุคคลควรมีสิทธิและมีหลักประกันที่มั่นคงที่จะก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงานตาม “ระบบคุณธรรม” คือ ตามความรู้ ความสามารถ ผลงาน และความอาวุโส ดังคำกล่าวที่ว่า “ค่าของคนอยู่ที่ผลของงาน” แต่ในวงราชการและภาคเอกชนของเราทั้งที่ผ่านมานในอดีต และที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน กลับมีบุคคลบางกลุ่มใช้ “ระบบอุปถัมภ์” คอยช่วยเหลือผู้ที่เป็นพวกพ้องหรือผู้ที่ให้ผลประโยชน์แก่กันโดยมิชอบ ระบบอุปถัมภ์ดังกล่าว เป็นสิ่งที่บั่นทอนประสิทธิภาพในการทำงานของหน่วยงานทุกหน่วย และทำให้ประเทศไม่เจริญรุ่งเรือง เนื่องจากระบบอุปถัมภ์นั้นไม่พิจารณาความรู้ ความสามารถ ผลงาน และความอาวุโส จึงทำให้บุคลากรในหน่วยงานไม่เห็นความสำคัญของการทำงานให้มีประสิทธิภาพ ขาดความกระตือรือร้นในหน้าที่การงานและมัวแต่หาทางแบ่งพรรคแบ่งพวกเพื่อให้ผลประโยชน์แก่กัน

อาศัยระบบพวกมากลากไปเพื่อให้ตนเองก้าวหน้าไปพร้อมกับการขัดขวางความชอบธรรมและกีดกันความเจริญของผู้อื่น จนเกิดค่านิยมที่ว่า “ค่าของคนอยู่ที่ว่าเป็นคนของใคร”.

๓.๗ ความบกพร่องในการปลูกฝังจิตสำนึกในเด็กไทย

ผมขอให้ท่านพิจารณาว่า การอบรมสั่งสอนลูกหลานของเรา ดังตัวอย่างต่อไปนี้ มีส่วนใดที่เป็นการปลูกฝังจิตสำนึกให้กับเด็กไทย ในเรื่อง คุณธรรมและจริยธรรมบ้าง:

“ลูกเอ๊ย ขอให้ลูกตั้งอกตั้งใจเรียนให้ดีนะ ต่อไปจะได้เป็นใหญ่เป็นโต เป็นเจ้าคนนายคน มีอำนาจวาสนา มีบุญหนักศักดิ์ใหญ่ มีแต่ความมั่งมีศรีสุข แล้วลูกจะได้มาเป็นพี่พี่พาทของพ่อแม่พี่น้อง และลูกหลานของเราต่อไป”.

ท่านคงคุ้นเคยกับตัวอย่างการอบรมสั่งสอนดังกล่าวและอาจจะสงสัยว่าการอบรมสั่งสอนดังกล่าวบกพร่องประการใด เนื่องจากทุกคนก็ย่อมต้องการให้ลูกหลานของตนมีการศึกษาที่ดี มีทรัพย์สินเงินทอง มีอำนาจเหนือผู้อื่น ทั้งนี้ ผมเองก็เห็นว่า การอบรมสั่งสอนดังกล่าวไม่ใช่เรื่องผิดแต่ประการใด แต่หากท่านได้พิจารณาโดยถี่ถ้วนแล้ว ท่านจะเห็นเองว่าคำสอนดังกล่าวนี้ ไม่ได้อบรมสั่งสอนหรือค้ำนึ้ถึงคุณธรรมและจริยธรรมแต่ประการใดเลย ประเด็นสำคัญที่เราควรจะต้องปลูกฝังลูกหลานของเรานั้นอยู่ที่ว่า การได้มาซึ่งลาภ ยศ สรรเสริญ และสุขนี้ จะต้องได้มาด้วยความถูกต้องชอบธรรม ด้วยความสุจริตเท่านั้น ไม่ใช่ได้มาจากการกระทำทุจริตผิดกฎหมาย การแก่งแย่งจากผู้อื่นโดยมิชอบ กล่าวคือ ต้องเป็นการได้มาด้วย **“ความถูกต้องและชอบธรรม”** เท่านั้น ขอให้ทุกท่านใคร่ครวญดูว่า ตัวอย่างคำสอนดังกล่าวว่า เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้สังคมไทยในปัจจุบันเต็มไปด้วยคนที่ปรารถนาจะเป็นใหญ่เป็นโต มีอำนาจวาสนา มีความมั่งมีโดยไม่คำนึงว่าได้มาอย่างไรเลยหรือไม่?

๔. หัวใจของคุณธรรมและจริยธรรม คือ การยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้อง ชอบธรรม (INTEGRITY)

ถ้าเช่นนั้นแล้ว เราควรจะอบรมสั่งสอนอะไรแก่เยาวชนของเรา ก่อนอื่น ผมอยากจะยกตัวอย่างประเทศอังกฤษ ซึ่งนับว่าเป็นประเทศที่ประชาชนมีจุดเด่นคือ ความมีระเบียบวินัยและความสำนึกในหน้าที่เป็นอย่างยิ่ง เมื่อผมพูดถึงมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของชาวอังกฤษ ผมไม่ได้หมายความว่าคุณธรรมและจริยธรรมของชาวอังกฤษโดยรวมนั้น ดีที่สุด เนื่องจากมีตัวอย่างที่เห็นได้ชัดว่าชาวอังกฤษบางกลุ่มก็ประพฤติตนเป็นอันธพาลจนเป็นที่รังเกียจเดียดฉันท์ของคนทั่วโลก เช่น กลุ่มอันธพาลที่เป็นแฟนกีฬาฟุตบอล (Hooligans) ไปแข่งขันฟุตบอลกับประเทศใด ถ้าแพ้ก็เกะกะระรานแบบชี้แพ้ชวนตี เป็นต้น แต่ผมอยากให้เราพิจารณา มาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของชาวอังกฤษบางกลุ่ม อาทิ ผู้พิพากษาศาลสูงของอังกฤษซึ่งตลอดระยะเวลา ๓๐๖ ปีที่ผ่านมา ไม่เคยมี ผู้พิพากษาศาลสูงรายใดถูกศาลพิพากษาว่ากินสินบาทคาดสินบนเลย หรือแม้แต่จะถูกกล่าวหาว่าไม่มี* และในอังกฤษนี้ก็ไม่มีนักการเมืองรายใด ที่ถูกลงโทษฐานประพฤติมิชอบแล้วจะกลับมาเล่นการเมืองได้อีกเลย เราจึง ควรศึกษาว่า ที่เขาสามารถรักษาคุณธรรมและจริยธรรมของเขาเอาไว้ได้ อย่างน่าทึ่งนั้น เขาทำได้อย่างไร.

*แต่ก่อนหน้านั้น ในศาลอังกฤษก็มีปัญหาเรื่องผู้พิพากษากินสินบาทคาดสินบนเหมือนกัน กินทั้งโจทก์ทั้งจำเลย และถึงขั้นมีการซื้อตำแหน่ง อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ด้วย เพราะผู้พิพากษาศาลสูงตกอยู่ใต้อิทธิพลของนักการเมือง แต่นับจากปี ค.ศ. ๑๖๐๑ ซึ่งเป็นปีที่ได้มีกฎหมายเกี่ยวกับฐานะของผู้พิพากษาศาลสูงที่เรียกว่า “ริ แอคท์ เอฟ เซ็ทเทิลเม้นท์ ค.ศ. ๑๖๐๑” (THE ACT OF SETTLEMENT 1701) トラขึ้นใช้บังคับ ก็เสริมความมั่นคงแก่ฐานะผู้พิพากษาศาลสูงเป็นอย่างมาก เพราะตามกฎหมายฉบับนี้ ใครก็ตาม

เรามาลองพิจารณากันดูว่าชาวอังกฤษเขาอบรมลูกหลานกันอย่างไร ชาวอังกฤษถือว่าการเป็น “เด็กดี” สำคัญกว่าและต้องมาก่อนการเป็น “เด็กเก่ง” ดังนั้น เขาจึงฝึกอบรมเด็กตั้งแต่เข้าใจความด้วยคตินิยมง่าย ๆ ๗ ประการด้วยกัน คือ

๑. สัจจะ พุทความจริง (TRUTH)
๒. ความซื่อสัตย์สุจริต (HONESTY)
๓. ความระลึกในหน้าที่ (SENSE OF DUTY)
๔. ความอดกลั้น (PATIENCE)
๕. ความเป็นธรรม (FAIR PLAY)
๖. ความเอาใจเขามาใส่ใจเรา (CONSIDERATION FOR OTHERS)
๗. เมตตาธรรม (KINDNESS)

ชาวอังกฤษได้รับการปลูกฝังคตินิยมทั้ง ๗ ประการนี้มาตั้งแต่เด็ก จนกระทั่งเป็นอุปนิสัยประจำชาติ และเมื่อบุคคลใดมีคตินิยมทั้ง ๗ ประการครบถ้วน ก็ถือได้ว่าเป็นผู้ที่มี “INTEGRITY” อันเป็นคุณธรรมที่สูงส่งซึ่งถือเป็นหัวใจของ “คุณธรรม”.

การปลูกฝังคตินิยมดังกล่าวให้กับเยาวชนชาวอังกฤษ เพื่อให้มีจิตใจที่ยึดมั่นใน “INTEGRITY” นี้ มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง และเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประเทศอังกฤษสามารถดำรงมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมที่สูงส่งเอาไว้ได้ตลอดมา การปลูกฝังคตินิยมทั้ง ๗ ประการดังกล่าว

ถ้าได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้พิพากษาศาลสูงแล้ว จะรับราชการเป็นผู้พิพากษาได้ตลอดชีพ ไม่มีเกษียณอายุ และเหตุที่จะถูกปลดจากตำแหน่งผู้พิพากษาศาลสูงก็มีเพียงสองประการ คือ เมื่อสภาขุนนางและสภาผู้แทนราษฎรลงความเห็นต้องกันว่า ผู้พิพากษาศาลสูงนายนั้นปฏิบัติมิชอบ (MISCONDUCT) หรือ ไร้ความสามารถ (INCAPACITY) เท่านั้น ซึ่งถือเป็นการควบคุมจริยธรรมของผู้พิพากษาศาลอังกฤษโดยทางรัฐสภา.

น่าจะเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับการฝึกอบรมจริยธรรมให้แก่เยาวชนหรือบุคคลทั่วไปในสังคมของเรา นอกจากนี้ ผมเห็นว่าในการฝึกอบรมเด็กไทย เราควรเพิ่มคตินิยมอีก ๕ ประการ เพื่อให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมอันดี และสภาพของสังคมไทย คือ

๘. ความกตัญญูกตเวทิต (GRATITUDE)

๙. ความสุภาพนุ่มนวล (POLITENESS)

๑๐. ความเคารพต่อผู้มีอาวุโส (RESPECT FOR ELDERS)

๑๑. รักษาคำพูด (PROMISE)

๑๒. จิตสำนึกสาธารณะ เสียสละเพื่อส่วนรวม (PUBLIC CONSCIENCE)

๕.๑ ความหมายของคำว่า “INTEGRITY”^๑

ผมไม่สามารถหาถ้อยคำในภาษาไทยเพียงถ้อยคำหนึ่งมาเพื่ออธิบาย

“พจนานุกรมภาษาอังกฤษให้ความหมายคำว่า “INTEGRITY” นี้ว่า “STRENGTH AND FIRMNESS OF CHARACTER”, “UNCOMPROMISING ADHERENCE TO A CODE OF MORAL VALUES” และ “MORAL UPRIGHTNESS”.

อนึ่ง คำว่า “INTEGRITY” นี้มีรากศัพท์มาจากคำศัพท์ภาษาละตินว่า “INTEGRER” ซึ่งแปลว่า WHOLENESS หรือความครบถ้วนสมบูรณ์, ความเป็นจำนวนเต็ม, ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วก็จะให้ความหมายที่ลึกซึ้งว่า “คนที่จะเป็นคนเต็มคน” นั้นย่อมจะต้องมี “INTEGRITY” เป็นคุณธรรมประจำตัว: Stephen L. Carter, Integrity (New York: Basic Books, 1996), p. 7.

อย่างไรก็ตาม คำว่า “INTEGRITY” ในภาษาอังกฤษนั้น นอกจากจะมีความหมายถึงการยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรมแล้ว ยังมีความหมายอื่น ๆ อีก เช่น ในกฎหมายระหว่างประเทศมีความหมายถึง “บูรณภาพ” ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยเฉพาะเมื่อกล่าวถึง “รัฐ”

^๒ศาสตราจารย์สตีเฟน แอล. คาร์เตอร์ แห่งมหาวิทยาลัยเยล สหรัฐอเมริกา ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า การที่บุคคลใดจะได้ชื่อว่าเป็นผู้มี “INTEGRITY” หรือ

ความหมายของคำว่า “INTEGRITY” ได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ความ
บางท่านให้ความเห็นว่าคำดังกล่าวมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า
“อวีโรธนะ” หรือ ความไม่คลาดธรรมดา ในทศพิธราชธรรมประการที่ ๑๐
แต่คนทั่วไปก็อาจจะไม่คุ้นเคยหรือไม่รู้ความหมายของคำว่า “อวีโรธนะ”
และผมก็ไม่แน่ใจว่าจะมีความหมายที่ตรงกันทั้งหมดหรือไม่ อนึ่ง คำว่า “IN-
TEGRITY” นี้ ยังมีความหมายรวมถึง ความหนักแน่น ความน่าเชื่อถือ
ความยึดมั่นในหลักการและความถูกต้อง ผมจึงขอแปลความหมายของคำว่า
“INTEGRITY” ว่า “การยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม”^๒.

๔.๒ ความแตกต่างระหว่างการยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องและชอบ ธรรม กับ ความซื่อสัตย์สุจริต

ท่านอาจจะสงสัยว่า การยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องและชอบธรรม (INTEG-
RITY) นี้ มีความหมายต่างจากคุณธรรมอื่น ๆ เช่น “ความซื่อสัตย์สุจริต
(HONESTY)” อย่างไร? เพื่อให้ความกระจ่างและแก้ไขข้อสงสัยดังกล่าว
ผมจะขอยกตัวอย่างให้ท่านฟังว่า ถ้าหากท่านเป็นผู้ที่ทำงานด้วยความตั้งใจ
เคารพกฎหมายและกฎระเบียบในการทำงาน ไม่เคยทุจริต คดโกง หรือ
แสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ ท่านสามารถพูดได้ว่า ท่านเป็นผู้ที่

เป็นผู้ที่ยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรมนั้น บุคคลนั้นจะต้องมีการปฏิบัติครบถ้วน ๓
ขั้นตอน คือ:

๑. พินิจพิเคราะห์แยกแยะว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่ถูกต้อง หรือสิ่งใดเป็นสิ่งที่ผิด
ให้กระจ่างชัด (DISCERNING WHAT IS RIGHT AND WHAT IS WRONG).

๒. ปฏิบัติตามสิ่งที่ตนเชื่อว่าถูกต้องอย่างเคร่งครัด แม้จะทำให้ตนลำบาก
หรือเสียผลประโยชน์ก็ตาม (ACTING ON WHAT YOU HAVE DISCERNED, EVEN
AT PERSONAL COST).

๓. ประกาศให้ผู้อื่นได้ทราบโดยทั่วกันว่าตนได้ปฏิบัติไปเช่นนั้น
โดยได้พินิจพิเคราะห์แยกแยะว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องแล้ว (SAYING OPENLY THAT YOU
ARE ACTING ON YOUR UNDERSTANDING OF RIGHT FROM WRONG): Ibid., pp.

ชื่อเสียงสุจริตคนหนึ่ง แต่หากบังเอิญท่านได้รู้ได้เห็นมาว่า ผู้ใต้บังคับบัญชาของท่าน ได้ปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ทำการฉ้อราษฎร์บังหลวง แต่ท่านก็เพิกเฉยทำเอาหูไปนาเอาตาไปไร่ปล่อยให้บุคคลเหล่านั้นปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต และทำการฉ้อราษฎร์บังหลวงต่อไป ด้วยความเกรงใจหรือหวาดกลัวต่ออิทธิพลของบุคคลเหล่านั้น หรือคิดว่าไม่ใช่ธุระของท่าน ทั้ง ๆ ที่บุคคลเหล่านั้นและพฤติกรรมของเขาก็อยู่ในความรับผิดชอบของท่านโดยตรง แต่ในขณะที่เดียวกัน ท่านก็ยังตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ของท่านต่อไปตามเดิม เช่นนี้ท่านอาจกล่าวได้ว่าท่านยังคงความซื่อสัตย์สุจริตอยู่เช่นเดิม เนื่องจากท่านไม่ได้เข้าไปมีส่วนในการทุจริตดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ท่านคงไม่สามารถพูดได้อย่างเต็มปากว่าท่านเป็นผู้ที่ยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม เนื่องจากท่านปล่อยให้สิ่งที่ไม่ถูกต้องชอบธรรมเกิดขึ้นและยังคงมีอยู่ต่อไป ทั้ง ๆ ที่อยู่ในอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของท่านเอง ต่อเมื่อท่านได้พยายามป้องกัน ยับยั้ง หรือต่อต้านการกระทำทุจริตดังกล่าวแล้ว ท่านจึงจะพูดได้ว่าท่านเป็นผู้ที่ยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม.

ในเรื่องของ “INTEGRITY” นี้ ผมอยากจะขอยกตัวอย่างเรื่องจริง ๒ เรื่องให้ท่านพิจารณา

เรื่องแรก เมื่อหลายปีที่ผ่านมา ในสหรัฐอเมริกา นิตยสาร NATIONAL RACQUETBALL ได้ลงบทความเกี่ยวกับเรื่องราวของ รูเบน กอนซาเลส (REUBEN GONZALES) ในรอบชิงชนะเลิศของการแข่งขันแรกเกิดบอลลายการอาชีพรายการหนึ่ง ซึ่งในการแข่งขันครั้งนั้น หากกอนซาเลสสามารถเอาชนะคู่แข่งได้ก็จะได้รับรางวัลชนะเลิศรายการอาชีพเป็นครั้งแรก ในการแข่งขันเกมที่สี่ซึ่งเป็นเกมตัดสิน และในแต้มที่จะทำให้กอนซาเลสเป็นผู้ชนะ (MATCH POINT) กอนซาเลสได้ตีลูกที่สวยงามมากจะเรียกว่าลูกพิฆาตก็เห็นจะได้ กรรมการผู้ตัดสินและผู้กำกับเส้นชี้ว่ากอนซาเลสได้แต้ม และเป็นแต้มที่ทำให้กอนซาเลสจะได้รับรางวัลชนะเลิศในรายการนี้ไป แต่กอนซาเลสกลับนิ่งไปชั่วขณะ

แล้วหันไปจับมือผู้เล่นฝ่ายตรงข้าม และประกาศว่า ลูกกระทบพื้นก่อน ซึ่งตามกติกาแล้วถือว่าเป็นลูกเสีย ในที่สุดในเกมดังกล่าวกอนซาเลส ก็เป็นฝ่ายพ่ายแพ้ ความพ่ายแพ้ของกอนซาเลสนี้ทำให้ผู้ชมในสนาม ต่างตกตะลึงเป็นอย่างมาก เรื่องนี้กลายเป็นข่าวพาดหัวในสื่อต่าง ๆ และนิตยสาร NATIONAL RACQUETBALL ได้ลงรูปกอนซาเลสในหน้าแรก รวมทั้งนำเสนอเรื่องราวเพื่อที่จะอธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นครั้งแรกในวงการแรกเก็ตบอลอาชีพ ใครจะไปคาดคิดว่าผู้เล่น ซึ่งมีชัยชนะอยู่ในมืออย่างเป็นทางการแล้ว กลับประกาศว่าตนเองเป็นผู้พ่ายแพ้ ทั้ง ๆ ที่ไม่มีใครบังคับให้ทำเช่นนั้น เมื่อมีการสัมภาษณ์กอนซาเลส ว่าเหตุใดถึงทำเช่นนั้น กอนซาเลสตอบว่าเหตุที่เขาทำเช่นนั้นเพราะเป็นทางเลือกทางเดียวที่เขาจะต้องทำเพื่อรักษาไว้ซึ่งความถูกต้องชอบธรรม.

เรื่องที่สอง ในปี ๑๙๒๗ ธุรกิจสังหาริมทรัพย์และบริษัทประกันภัย ทั้งหลายในสหรัฐอเมริกาต่างพากันปิดกิจการ เพราะวิกฤตเศรษฐกิจ บริษัทแห่งหนึ่งต้องปิดกิจการลงเช่นกันทำให้ผู้ถือหุ้น ๕๐๐ คน ต้องสูญเสียเงินที่ลงทุนรวมกันหลายแสนเหรียญสหรัฐ อย่างไรก็ตาม นายเมอร์เซอร์ เจ้าของบริษัทและบุตรชายของเขาต่างก็ได้ให้คำมั่นแก่ผู้ถือหุ้นว่า หากวันหนึ่งข้างหน้าธุรกิจฟื้นตัวขึ้นมา ทั้งสองคนจะชดใช้เงินที่ผู้ถือหุ้นสูญเสียไปคืนให้ทั้งหมด แต่ปรากฏว่าธุรกิจบริษัทต้องเป็นอันยุติลงเพียงแค่นั้น และสองพ่อลูกก็ไม่อาจฟื้นธุรกิจขึ้นมาได้อีกแต่อย่างใด และไม่กี่ปีหลังจากนั้นนายเมอร์เซอร์ผู้เป็นบิดาได้เสียชีวิตลง แต่เมอร์เซอร์ผู้เป็นบุตรกลับไม่เคยลืมพันธธรรมที่ตนเคยได้ให้ไว้ว่า คงจะไม่วันใดก็วันหนึ่ง หรือวิธีใดวิธีหนึ่งที่เขาจะจ่ายเงินคืนให้ผู้ถือหุ้นให้หมดสิ้นจนได้ ๒๘ ปีต่อมา เมอร์เซอร์ผู้เป็นบุตรได้ส่งจ่ายเช็คชำระหนี้ทั้งหมดให้กับบรรดาผู้ถือหุ้นตามที่เคยได้ลั่นวาจาไว้ เป็นเงินถึง ๓๐๐,๐๐๐ เหรียญสหรัฐ แม้ว่าเวลาจะผ่านมานานมากเหลือเกิน แต่ในที่สุดเมอร์เซอร์ผู้เป็นบุตร ก็รักษาสัจจวาจาของบิดาและของตนไว้ได้ เมอร์เซอร์ผู้นี้ก็คือ จอห์นนี่

เมอร์เซอร์ (JOHNNY MERCER) นักร้องและนักแต่งเพลง ซึ่งได้แต่งเพลงที่มีชื่อเสียงไว้เป็นจำนวนมาก และหนึ่งในนั้น คือ “ACCENTUATE THE POSITIVE” ที่ทำให้เขาได้เงินมาจากการขายลิขสิทธิ์ และนำเงินดังกล่าวไปใช้หนี้ให้กับผู้ถือหุ้นจนครบถ้วนในที่สุด^๑

เรื่องราวทั้งสองเรื่องที่ยกมาข้างต้น เป็นตัวอย่างของการรักษาไว้ซึ่งความถูกต้อง ซอธรรม หรือที่เรียกว่า “INTEGRITY” นั่นเอง จะเห็นได้ว่าไม่มีผู้ใดหรือกฎหมายใดมาบังคับให้ต้องทำ แต่เขาก็สมัครใจทำเอง เพราะความสำนึกในความถูกต้องซอธรรม ความรู้สึกที่จำต้องรักษาไว้ซึ่งเกียรติยศและศักดิ์ศรี ด้วยเหตุนี้คำว่า “การยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องซอธรรม (INTEGRITY)” จึงมีความหมายลึกซึ้งและกว้างขวางกว่าคำว่า “ความซื่อสัตย์สุจริต (HONESTY)” มากมายนัก ดังนั้น “การยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องซอธรรม” ในความเห็นของผม นั้น จึงเป็นคุณธรรมที่สูงส่ง บริสุทธิ์ และมีความสำคัญต่อสังคมส่วนรวมยิ่งไปกว่าคุณธรรมอื่นใด.

๔.๓ ปุชนิยบุคคลของไทย

แม้ว่าการอบรมสั่งสอนของไทยจะมีข้อบกพร่องหรือมีค่านิยมที่ไม่น่านิยมนั้นที่กล่าวมาอยู่บ้าง แต่ทั้งนี้ก็มีได้หมายความว่า จะทำให้คนไทยไร้คุณธรรมไปเสียทั้งหมด ตัวอย่างคนที่เปี่ยมไปด้วยคุณธรรมก็มีไม่น้อย เช่น พันท้ายนรสิงห์ เป็นตัวอย่างผู้ที่ยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องซอธรรมครั้งโบราณ หรือ พระยาอรรณการีย์นิพนธ์ เป็นตัวอย่างผู้มึคุณธรรมร่วมสมัย เป็นต้น.

ก. พันท้ายนรสิงห์

พันท้ายนรสิงห์ คือ ปุชนิยบุคคลผู้หนึ่งที่สังคมนไทยรู้จักกันดี การยึดมั่นในความถูกต้องซอธรรมโดยไม่หวาดหวั่นต่อพระราชอาชญาถึงชีวิตที่จะได้รับของท่านสามารถเป็นแบบอย่างให้แก่สังคมไทยในปัจจุบันได้อย่างดี

^๑Robert Gilbert, *More of the Best of Bits and Pieces*, (Fairfield, New Jersey: The Economics Press, Inc, 1997), pp.113-115.

ดังปรากฏข้อความตอนหนึ่งในพระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา เล่ม ๒ พันท้ายนรสิงห์สมัยแผ่นดินสมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ ๘ (พระเจ้าเสือ) ว่า:

“อันพระราชกำหนดมีแต่โบราณนั้นว่า ถ้าและพันท้ายผู้ใด ถือท้ายเรือพระที่นั่งให้ศิระเรือพระที่นั่งหัก ท่านว่าพันท้ายนั้นถึงมรณโทษให้ตัดศิระเสีย และพระเจ้าอยู่หัวจงทรงพระกรุณาโปรดให้ตัดศิระเข้าพระพุทธรเจ้าเสียตามโบราณราชกำหนดนั้นเถิด จึงมีพระราชดำรัสสั่งให้ฝายทั้งปวงปั่นมูลดินเป็นรูปพันท้ายนรสิงห์ขึ้น แล้วก็ให้ตัดศิระรูปดินนั้นเสีย แล้วดำรัสว่า อ้ายพันท้ายซึ่งโทษเอ็งถึงตายนั้นกูก็ประหารชีวิตเอ็งเสียพอเป็นเหตุแทนตัวแล้ว เอ็งอย่าตายเลย จงกลับมาลงเรือไปด้วยกูเถิด พันท้ายนรสิงห์เห็นดังนั้นก็มีความละอายนัก ด้วยกลัวว่าจะเสียพระราชกำหนดโดยขนบธรรมเนียมโบราณไป เกรงคนทั้งปวงจะครหาตีเยนดูหมิ่นในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแห่งตนได้ สู้อาลัยสละชีวิตของตัวมิได้อาลัย จึงกราบทูลไปว่า ขอพระราชทานซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเข้าพระพุทธรเจ้าทั้งนี้ พระเดชพระคุณหาที่สุดมิได้ แต่ทว่าซึ่งตัดศิระรูปดินแทนตัวเข้าพระพุทธรเจ้าดังนี้ ดูเป็นทำเล่นไป คนทั้งหลายจะล่วงครหาตีเยนได้ ขอพระองค์จงทรงพระกรุณาโปรดตัดศิระเข้าพระพุทธรเจ้าเสียโดยฉันทจริงเถิด อย่าให้เสียขนบธรรมเนียมในพระราชกำหนดไปเลย ข้าพระพุทธเจ้าจะขอกราบทูลฝากบุตรภรรยาแล้วก็จะกราบถวายบังคมลาตายไป โดยลักษณะยาโทษอันกราบทูลไว้นั้น สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินตรัสได้ทรงฟังดังนั้นก็ดำรัสวอนไปเป็นหลายครั้ง พันท้ายนรสิงห์ก็มียอมอยู่ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระมหากรุณาแก่พันท้ายนรสิงห์เป็นอันมาก จนกลั่นน้ำพระเนตรไว้มิได้ จำเป็นทำตามพระราชกำหนด จึงดำรัสสั่งให้นายเพชรฆาตให้ประหารชีวิตพันท้ายนรสิงห์เสีย แล้วให้ทำศาลขึ้นสูงเพียงตา และให้เอาศิระพันท้ายนรสิงห์กับศิระเรือพระที่นั่งซึ่งหักนั้น ขึ้นพลีกรรมไว้ด้วยกันบนศาลนั้น”^๑

^๑พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา เล่ม ๒, (กรมศิลปากร, ๒๕๔๒), หน้า ๙๖-๙๗.

ท่านคงจะเห็นด้วยกับผมว่า ถ้อยคำทุกคำของพันท้ายนรสิงห์ ที่กราบบังคมทูลพระกรุณา และพระราชกระแสรับสั่งของพระเจ้าเสือ แต่ละตอน ล้วนสะท้อนให้เห็นการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมของพันท้ายนรสิงห์ และพระมหากษัตริย์ของพระเจ้าเสือได้เป็นอย่างดี.

ข. ศาสตราจารย์พระยาอรรณการีร์ยนิพนธ์

ศาสตราจารย์พระยาอรรณการีร์ยนิพนธ์ เป็นบุคคลที่ควรค่าแก่การยกย่องสรรเสริญอีกท่านหนึ่ง ท่านมีอัจฉริยภาพทางด้านกฎหมายอันโดดเด่น มุ่งมั่นที่จะช่วยเสริมสร้างความผาสุกของสังคมและความมั่นคงของรัฐ ภายใต้หลักแห่งคุณธรรมและจริยธรรมอันสูงส่ง ท่านเป็นแบบอย่างของนักกฎหมายในอุดมคติผู้ยึดมั่นในหลักการ เป็นปรมาจารย์ของวงการกฎหมายไทย ที่ควรค่าแก่การสรรเสริญและเจริญรอยตาม ซึ่งหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช ปุชนิยบุคคลอีกท่านหนึ่งได้กล่าวถึงการยึดมั่นในความถูกต้องและชอบธรรมของท่านเอาไว้ว่า:

“เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๙ ท่านเจ้าคุณพระยาอรรณการีร์ยนิพนธ์กับข้าพเจ้า ร่วมกันจัดตั้งสำนักงานทนายความ ประมาณปี ๒๔๙๐ พ่อค้าชนข้าวลงเรือส่งไปขายต่างประเทศกันมาก จนภายในประเทศเกิดขาดแคลนประชาชนในกรุงเทพฯ ต้องเข้าคิวซื้อข้าวรับประทาน ระหว่างนี้มีลูกความมาปรึกษาท่านเจ้าคุณ เรือของเขาราคาหนึ่งล้านกว่าบาทถูกจับในขณะที่ขนข้าวออกไปขายต่างประเทศ ถ้าคิดที่กำลังจะขึ้นศาลแพ่ง เรืออาจถูกริบ เจ้าตัวเสนอจะให้ค่าทนายเป็นเงินถึง ๒๐๐,๐๐๐ บาท

ลูกความกลับไปแล้ว ท่านเจ้าคุณปรึกษาข้าพเจ้าว่า จะสมควรรับว่าความรายนี้หรือไม่ ระหว่างนั้นเราไม่ค่อยมีความจะว่า คดีรายใหญ่ที่ข้าพเจ้ารับมาว่าเรื่องแรกได้ค่าทนายเป็นเงินเพียง ๘,๐๐๐ บาท ทุนที่ลงไปในการจัดตั้งสำนักงานก็ยังไม่ได้คืนมา ถ้าได้ค่าทนายคดีของท่าน ๒๐๐,๐๐๐ บาท เรามีหวังที่จะตั้งตัวได้

ข้าพเจ้าเรียนถามท่านว่า มีเหตุขัดข้องประการใด ท่านกล่าวว่าคดีมีปัญหาข้อกฎหมายที่คิดว่าจะแก้คดีไม่ยากนัก แต่ไม่สบายใจในข้อที่ว่าถ้าแก้คดีพอค้ำจะนำเรือไปใช้ชนข้าวขายต่างประเทศอีก เป็นการปล้นท้องประชาชน

ข้าพเจ้าขอให้ท่านเป็นผู้ตัดสิน เพราะท่านจะต้องเป็นผู้ว่าความ ท่านขอเวลาใคร่ครวญสักสองสามวันก่อนตัดสินใจ ในที่สุดท่านตัดสินไม่รับว่าความเรื่องนี้ และมีทนายอื่นรับไปว่าให้จนศาลสั่งปล่อยเรือ อาศัยข้อกฎหมายของท่านเจ้าคุณ และในที่สุดท่านเจ้าคุณก็ต้องอยู่บ้านไม่ยกพื้นชั้นเดียวหลังเก่าต่อมาอีกหลายปี

น้ำใจอย่างนี้หายาก ท่านจากไปแล้ว แต่ข้าพเจ้ายังคิดถึงท่านเสมอ”^๑

นอกจากนี้ ๗พณฯ พลตำรวจเอก อรรถสิทธิ ลิทธิสุนทร อดีตองคมนตรี ยังได้กล่าวถึงศาสตราจารย์พระยาอรรถการีย์นิพนธ์ว่า:

“ศาสตราจารย์พระยาอรรถการีย์นิพนธ์ เป็นนักกฎหมายที่เคารพกฎหมาย ชื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่และอุดมการณ์ของวิชานิติศาสตร์ ไม่ยอมใช้ความเชื่อถือที่ผู้อื่นมอบให้และความเข้าใจทางกฎหมายในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิของตน พลิกแพลงข้อเท็จจริงและบทกฎหมายเพื่อประโยชน์โดยมิชอบแก่ตนหรือแก่ใคร นอกจากการใช้กฎหมายเพื่อความสงบเรียบร้อย ความถูกต้อง และความยุติธรรมของสังคมและบ้านเมืองเท่านั้น”^๒

^๑ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, “ไว้อาลัย”, ในอนุสรณ์ศาสตราจารย์พระยาอรรถการีย์นิพนธ์, (โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการ คณะรัฐมนตรี, พ.ศ. ๒๕๒๑), หน้า ๑๖.

^๒พลตำรวจเอก อรรถสิทธิ ลิทธิสุนทร, “คำไว้อาลัย ศาสตราจารย์พระยาอรรถการีย์นิพนธ์”, ในอนุสรณ์ศาสตราจารย์พระยาอรรถการีย์นิพนธ์, (โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, พ.ศ. ๒๕๒๑), หน้า ๖.

๕. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานคุณธรรม ๔ ประการสำหรับพสกนิกร

ปัญหาคุณธรรมและจริยธรรมในสังคมไทยนั้น ผมเห็นว่าเราไม่อาจหวังพึ่งแต่คนรุ่นใหม่ ที่เราต้องอบรมปมนิสัยอันดีงามและปลูกฝังคตินิยมให้เขาเท่านั้น แต่คนรุ่นเก่าที่เป็นผู้ใหญ่แล้ว เราก็ต้องปลูกจิตสำนึกให้เขาได้ ตระหนักในหน้าที่และปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของคุณธรรมและจริยธรรมด้วย ไม่เช่นนั้นแล้ว แม้เราจะปลูกฝังอุดมการณ์ที่ถูกต้องกับคนรุ่นใหม่อย่างเหนียวแน่นเพียงใด แต่เมื่อเขาออกมาทำงานเจอสภาพแวดล้อมที่มีแต่สิ่งที่ไม่ถูกต้องแล้ว เขาก็จะกลายเป็นแกะขาวในฝูงแกะดำ และจะถูกกลืนไปในที่สุดนั่นเอง.

สำหรับผู้ใหญ่ หรือบุคคลทั่วไปนั้น ผมใคร่อยากให้ท่านตรีกตรอง คิดคำนึง พระราชดำรัสอันเป็นพระอมตวาจาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในพระราชพิธีบวงสรวงสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้า ณ ท้องสนามหลวง วันจันทร์ที่ ๕ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๒๕ ซึ่งผมคิดว่าบรรดาพสกนิกรทุกหมู่เหล่าพึงถือปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดและอย่างจริงจังตลอดไป คือ:

“คุณธรรมที่ทุกคนควรจะศึกษา และน้อมนำมาปฏิบัติ มีอยู่สี่ประการ

ประการแรก คือ การรักษาความสัตย์ ความจริงใจต่อตัวเอง ที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ และเป็นธรรม

ประการที่สอง คือ การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเอง ให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัตย์ความดีนั้น

ประการที่สาม คือ การอดทน อดกลั้น และอดออม ที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัตย์ สุจริต ไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด

ประการที่สี่ คือ การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

คุณธรรม ๔ ประการนี้ ถ้าแต่ละคนพยายามปลูกฝัง และบำรุงคุณธรรมให้เจริญงอกงามขึ้นโดยทั่วกันแล้ว จะช่วยให้ประเทศชาติบังเกิดความสุข ความร่มเย็นและมีโอกาสที่จะปรับปรุงพัฒนาให้มั่นคงก้าวหน้าต่อไปได้ดังประสงค์”

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้วท่านจะเห็นได้ว่าคตินิยมทั้ง ๑๒ ประการสำหรับเด็กไทยที่ผมนำเสนอนี้ ก็ยึดถือตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่อัญเชิญมานั่นเอง ซึ่งจะเป็นการเตรียมเด็กให้พร้อมในการปฏิบัติตามพระราชดำรัสต่อไปเมื่อเป็นผู้ใหญ่ในภายหน้า.

๖. ข้อเสนอแนะ : แนวทางการวางแผนปรับปรุงและส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมระดับประเทศ

๖.๑ มาตรการทางกฎหมาย

บุคคลทั่วไปยังเข้าใจผิดคิดว่ากฎหมายเป็นยาครอบจักรวาล สามารถจะเยียวยาความเหลวและเฟะฟอนในสังคมได้ทุกอย่างอัน ความจริงนั้นอย่างมากที่สุด กฎหมายทำได้แต่เพียงนำเอาตัวผู้ละเมิดกฎหมายมาลงโทษเท่านั้น แม้กระนั้นก็ยังทำได้ไม่ในทุกกรณีด้วยซ้ำไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ไม่มีความหลักฐานเพียงพอที่จะนำผู้กระทำผิดมาลงโทษตามกระบวนวิธีตามกฎหมายเป็นเพียงมาตรการป้องกันและปราบปรามการกระทำชั่วได้ในระดับหนึ่งซึ่งอยู่ในวงจำกัดอย่างยิ่ง แต่มาตรการทางกฎหมายก็ยังคงจำเป็นต้องมีอยู่ และจำเป็นต้องใช้ประกอบกับมาตรการอื่นด้วย การป้องกัน ปราบปรามการฉ้อราษฎร์บังหลวง และแก้ไขปัญหาอื่น ๆ จึงจะได้ผลดี เพราะอย่างไรเสีย

กฎหมายอย่างเดียวกันนั้นก็อาจจะเปลี่ยนพฤติกรรมของคนได้เลย.

๖.๒ มาตรการเสริมมาตรการทางกฎหมาย

ความเหลวและเฟะฟอนในสังคมไทย เป็นเรื่องของความเสื่อมโทรมทางจิตใจ เราจึงควรแก้ไขในเรื่องของจิตใจ เรื่อง “กิเลส” ของบุคคล.

ก. มาตรการการแก้ไขจิตใจด้วย “หิริโอตตปปะ” และ “กฏแห่งกรรม”

ประเด็นสำคัญที่ผมอยากเสนอให้ท่านพิจารณา คือ ทำอย่างไรจึงจะทำให้คนมีหิริโอตตปปะ หรือมีความละเอียดต่อการทำชั่ว เพราะกลัวบาป และไม่กล้าที่จะกระทำทุจริตประพฤติมิชอบ? ถ้าจะให้ได้ดี หิริโอตตปปะนั้นต้องมีบทบังคับหรือบทกำหนดโทษ (SANCTION) ด้วย ผมเห็นว่าสมควรจะมีการอบรมศึกษาเรื่อง “กฏแห่งกรรม” เป็นบทบังคับในเรื่องนี้ ผู้ใดทำกรรมอันใดไว้ย่อมจะได้รับกรรมนั้น อันเป็นทั้งบทให้รางวัลหากทำดี และเป็นบทลงโทษหากทำชั่ว คือเป็น REWARD AND PUNISHMENT อยู่ในตัว กฏแห่งกรรมนี้เป็นกฎธรรมชาติที่จะต้องเกิดแก่ทุกคน ไม่มีผู้ใดจะก้าวล่วงเสียได้.

เมื่อพูดถึงเรื่องกฏแห่งกรรม ก็มักจะมีคำถามตามมาว่า เหตุใดจึงไม่ค่อยมีผู้เชื่อเรื่องกฏแห่งกรรมมากนัก? อาจจะกล่าวได้ว่ากรรมนั้นมีได้ส่งผลทันตาเห็นเสมอไป หากกรรมส่งผลทันตาเห็นเสมอไป ก็คงไม่มีใครกล้าทำชั่ว เพราะทุกคนย่อมตระหนักดีว่า หากตนทำชั่วก็จักได้รับผลร้ายจากกรรมที่ตนเองทำในทันใดนั้นนั่นเอง แต่เมื่อกรรมไม่ได้ส่งผลทันตาเห็น ผู้คนจึงไม่นำพาต่อกฏแห่งกรรม กล้าลองดี กล้าเสี่ยงไม่ไยดีว่า การกระทำของตนจะส่งผลให้เกิดอะไรขึ้นแก่ตนบ้าง เพราะเห็นว่าคนที่กระทำความชั่วบางคนดูเหมือนไม่ต้องรับโทษหรือผลชั่วอะไรในชีวิตนี้ ในขณะที่บางคนทำดีแสนดีก็ดูเหมือนไม่ได้รับผลดีมากมายอะไรในชีวิตนี้ จนมีคำพังเพยที่พูดกันทั่วไปว่า “ทำดีได้ดีมีที่ไหน ทำชั่วได้ดีมีถมไป”

หรือบางคนเกิดมาอย่างไม่ได้ทำอะไรเลย ก็พิการไปเสียแล้ว ในทางตรงกันข้าม บางคนเกิดมามีเงินทอง จะกินจะใช้อย่างใดก็ไม่หมด ดังนี้ จะถือว่าเป็นเรื่องของกฎแห่งกรรมได้อย่างไร? ในข้อนี้จากกล่าวได้ว่า ถ้าหากท่านจะเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรมและศรัทธาในพระพุทธศาสนาแล้ว ท่านก็ควรเชื่อในเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดด้วย ซึ่งอาจอธิบายได้ว่ากรรมในอดีตชาติ อาจส่งผลให้มารับในชาตินี้หรือชาติต่อ ๆ ไป และเมื่อชดใช้กรรมเก่าแล้ว บ่วงกรรมนั้นก็เลยสิ้นไม่เป็นวิบากกรรมต่อไปอีก แม้เรื่องเหล่านี้ ไม่อาจพิสูจน์ได้ชัดเจน แต่ก็ยังมีบางสิ่งบางอย่างที่ท่านสามารถสังเกตได้จากตัวท่านเองหรือคนรอบข้าง เป็นต้นว่า ผู้ที่มั่งคั่งร่ำรวยขึ้นอย่างมากมายมหาศาลหากเงินทองที่ได้มานั้นเป็นของรื้อน ก็มักจะอันตรายไปอย่างน่าพิศวง ผู้ที่ฉ้อราษฎร์บังหลวงเป็นร้อยล้านพันล้านจนเป็นมหาเศรษฐี ก็ยากที่จะประสบกับความสุขความเจริญในชีวิต และอาจกระทบถึงชีวิตของลูกหลานในภายหน้าด้วย.

มีข้อสังเกตบางประการในเรื่องกฎแห่งกรรม คือ บางคนบุญก็ทำ กรรมก็สร้าง แต่บุญก็อยู่ส่วนบุญ กรรมก็อยู่ส่วนกรรม ไม่อาจหักกลบลบกันได้ ดังนั้น ท่านไม่ควรทำผิดทำชั่วต่อผู้ใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อแผ่นดิน อนึ่ง แม้จะมีผู้ใดทำให้ท่านเจ็บใจ ท่านก็ไม่ต้องผูกใจเจ็บ เพราะผู้กระทำจักต้องได้รับผลกรรมของเขาเอง ถ้าท่านผูกใจเจ็บ ท่านก็ต้องได้รับกรรมนั้นเอง เพราะเวรย่อมไม่ระงับด้วยการจองเวร .

กฎแห่งกรรมนี้พึงปลูกฝังให้เด็กได้ตระหนักแต่เยาว์วัย เพื่อให้เขาได้มีโอกาสสังเกตและศึกษาด้วยตัวของเขาเองว่า กฎแห่งกรรมเป็นสังขธรรมหรือไม่ เมื่อเขาตระหนักได้รวดเร็วเพียงใดก็เป็นเอกลักษณ์ของเขาในอันที่จะดำเนินชีวิตโดยมีหิริโอตตปปะและกฎแห่งกรรมเป็นบังเหียนให้กรอบชีวิตในเส้นทางที่ชอบธรรม ไม่มีการกระทำออกนอกเส้นทางชอบธรรมตลอดไป.

อีกทางหนึ่งที่จะให้เด็กตระหนักในกฎแห่งกรรมอย่างหนักแน่นก็คือ

การหาตัวอย่างเรื่องจริง และเฉพาะเรื่องจริงเท่านั้น ให้เด็กได้เห็นจะแจ้ง ผมขอยกอุทาหรณ์เรื่องหนึ่ง คือ นายตำรวจชั้นผู้ใหญ่ผู้หนึ่งได้บรรยายในโรงเรียนนายร้อยตำรวจสามพรานเมื่อเริ่มก่อตั้งใหม่ ๆ ว่าท่านปราบปรามโจรผู้ร้ายระดับไอ้เสือมากมาย มีอยู่รายหนึ่งใจอำมหิตถึงขนาด คือ ปล้นแล้วข่มขืนคนในครอบครัวและเด็กเล็กแล้วฆ่าเจ้าทรัพย์ทั้งครอบครัว ทั้งจุดไฟเผาบ้านทิ้งด้วย ท่านเห็นว่าจะนำตัวไอ้เสือขึ้นศาลก็ยุ่งยากเสียเวลา ท่านตั้งศาลเตี้ยชำระความเอง โดยจับไอ้เสือรายใจอำมหิตใส่กุญแจมือ แล้วกระหน่ำยิงด้วยปืนพกประจำตัวท่านในระยะเผาขนจนสะใจท่าน เมื่อกระหม่อมของคนร้ายกระเด็นออกไปจากร่างไอ้เสือ ท่านจึงหยุด ท่านว่าไม่ช้าไม่นานต่อมา ท่านมีบุตรคนหนึ่ง คลอดแล้วไม่มีกระหม่อม ในไม่ช้าก็ตาย นักเรียนนายร้อยตำรวจรุ่นนั้นจดจำเรื่องนี้ได้ตั้งแต่ตอนเป็นนักเรียนนายร้อยตำรวจ จนกระทั่งปลดเกษียณราชการ.

ถ้าพิเคราะห์จากหลักการสำคัญในศาสนาต่าง ๆ แล้ว อาจกล่าวได้ว่า กฎแห่งกรรมนี้เป็นสัจธรรมและเป็นจริยธรรมขั้นมูลฐานของทุกศาสนา เพียงแต่อาจเรียกชื่อต่างกัน หรือมองต่างมุมกันเท่านั้น.

ข. ปลุกฝังและปลุกจิตสำนึกสาธารณะ (PUBLIC CONSCIENCE)

วิกฤตการณ์การฉ้อราษฎร์บังหลวง และปัญหาสังคมต่าง ๆ ในปัจจุบันนี้ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการที่ประชาชนทั่วไปขาดการเอาใจใส่ ขาดการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานของรัฐ และไม่ช่วยกันเป็นหูเป็นตาดูแลสังคมของเราให้ดีและน่าอยู่ เพราะประชาชนส่วนหนึ่งมีแนวความคิดที่ว่า “ฉันไม่เกี่ยว” หรือ “ธุระไม่ใช่” การจะแก้ไขปัญหาสังคมเหล่านี้ให้ได้ผลทางหนึ่ง คือ การกระตุ้นและรบเร้าให้ประชาชนเห็นความจำเป็นที่แต่ละคนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในสังคมได้ส่วนเสียของบ้านเมืองมากขึ้นเป็นลำดับ ต้องสร้างแนวความคิดใหม่ให้แต่ละคนตระหนักว่า “เป็นหน้าที่ของฉัน” ที่จะต้องร่วมรับผิดชอบต่อความเป็นไปในสังคม ต้องเสียสละประโยชน์

ส่วนน้อยของคนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง ตามคุณธรรม ประการที่ ๔ ในพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้.

จิตสำนึกสาธารณะนี้ ผมหมายถึงว่า ประชาชนควรได้รับการ ชี้นำให้รักษาเกียรติภูมิของชาติ มีความเคารพต่อตนเอง และมีความ รับผิดชอบในศีลธรรมต่อสังคมส่วนรวม จริงอยู่ว่าคนเราทุกคนต่างก็ ต้องการประสบความสำเร็จในชีวิตส่วนตัว แต่คนเรานั้นก็ไม่ควร คิดแต่จะกอบโกยสมบัติหรือแสวงอำนาจ ยศศักดิ์ หรือตำแหน่ง เพื่อตนเองโดยไม่คำนึงถึงส่วนรวม เพราะความพึงพอใจในสิ่งเหล่านี้ เป็นเพียงการตอบสนองชั่วคราวชั่วครวต่ออดีต^๑ หาใช่ความสุข ที่แท้จริงไม่ คุณค่าแห่งชีวิตเรามีมากกว่าสิ่งเหล่านี้มากมายนัก ความสุขที่แท้จริงจึงอยู่ที่การให้ การเสียสละและอุทิศตนทำประโยชน์ เพื่อส่วนรวม ที่จะนำมาซึ่งความภาคภูมิและความรื่นรมย์ในหัวใจ อย่างแท้จริง.

สำหรับจิตสำนึกสาธารณะในด้านป้องกันและปราบปรามการ ฉ้อราษฎร์บังหลวงนั้นอาจแยกพิจารณาได้เป็นสองกรณีด้วยกัน คือ :

กรณีแรก เป็นเรื่องของบุคคลธรรมดาที่จักต้องไม่ให้ประโยชน์ อันมิชอบแก่เจ้าพนักงานของรัฐและจักต้องช่วยสอดส่องดูแลมิให้เจ้าพนักงาน ของรัฐ เรียกหรือรับประโยชน์อันมิชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของตน.

กรณีที่สอง สำหรับเจ้าพนักงานของรัฐก็จักต้องไม่เรียกหรือรับ ประโยชน์อันมิชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของตน และจักต้องช่วยสอดส่อง ดูแลมิให้ผู้ใต้บังคับบัญชาของตน รับหรือเรียกรับประโยชน์อันมิชอบในการ ปฏิบัติหน้าที่ของตน.

สังคมเรานั้น แม้จะได้ก่อร่างสร้างสรรค์กันขึ้นมาเป็นปีกแผ่นก็ตาม

^๑คำว่า “อดีต” นี้ หมายความว่าถึง ตัวตน การยึดมั่นถือมั่น หรือที่ท่าน พุทธทาสภิกขุเรียกว่า “ตัวกู-ของกู”.

หากสมาชิกของสังคมนั้นแต่ละคนไม่รับผิดชอบในสวัสดิภาพของสังคมอย่างบริบูรณ์แล้ว สังคมนั้นก็มิอาจดำรงอยู่ได้ และเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายในด้านป้องกันและปราบปรามการฉ้อราษฎร์บังหลวงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผมเห็นว่าจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการ “ปลูกฝังจิตสำนึกสาธารณะ” นี้ในเด็กและเยาวชน ทั้งต้อง “ปลูกจิตสำนึกสาธารณะ” ในตัวผู้ใหญ่ไปพร้อมกัน.

มีคำกล่าวของอดีตนายกรัฐมนตรีแห่งสหรัฐอเมริกา จอห์น ฟิชเชอร์ลด์ เคนเนดี ซึ่งกล่าวปลูกจิตสำนึกสาธารณะให้กับประชาชนของเขาด้วยถ้อยคำที่จับใจว่า:

**“...จงอย่าถามว่าประเทศชาติจะทำอะไรให้แก่ท่านได้บ้าง
จงถามว่าท่านจะทำอะไรให้แก่ประเทศชาติได้บ้าง...”** .^๑

จิตสำนึกสาธารณะนี้เป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้บริหารราชการแผ่นดิน ยิ่งดำรงตำแหน่งสูงยิ่งต้องมีความเสียสละและอุทิศตนให้แก่ส่วนรวมมากขึ้นเป็นลำดับ มิใช่ว่าถ้ารัฐได้ประโยชน์ฉันก็ต้องได้ประโยชน์เข้าปากเข้าห่อด้วยเหมือนกัน ประชาชนจะไว้วางใจบุคคลประเภทนี้ได้ได้อย่างไร การบริหารราชการแผ่นดินจะเป็นไปได้ด้วยดี ก็ต่อเมื่อประชาชนมีความเชื่อมั่นและศรัทธาในตัวผู้นำและคณะของผู้นำนั้น.

ค. กระบวนการรื้อถอน (A CLEANSING PROCESS)

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า ประชาชนต้องมีจิตสำนึกสาธารณะ เขาเหล่านั้นต้องเข้ามามีส่วนร่วม มีสิทธิมีเสียงในการแก้ไขปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวงและปัญหาต่าง ๆ ของสังคมให้มากขึ้นเป็นลำดับ

^๑“...ASK NOT WHAT YOUR COUNTRY CAN DO FOR YOU – ASK WHAT YOU CAN DO FOR YOUR COUNTRY...” คำปราศรัยวันเข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดี เมื่อวันที่ ๒๐ มกราคม ค.ศ. ๑๙๖๑

คำกล่าวนี้เป็นอมตวาจาที่แพร่หลายไปทั่วโลกและได้รับการอ้างอิงกล่าวขวัญกันมากที่สุดบทหนึ่ง

ที่สำคัญประการแรกคือ ประชาชนต้องให้ความสำคัญ ใส่ใจ และ พิถีพิถันเลือกสรรผู้ที่มีศีลธรรมและยึดถือความถูกต้องชอบธรรม ให้เป็นผู้รับผิดชอบทั้งในทางการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ และมีใช้จะหยุดชะงักอยู่เพียงนั้น หากแต่ประชาชนจักต้องติดตามเผ่าดู ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของนักการเมืองเหล่านั้นต่อไปอย่างใกล้ชิด ว่า ได้ปฏิบัติหน้าที่โดยชอบและอย่างดีที่สุดแล้วหรือไม่ ถ้าไม่ ก็ต้องหาทาง ทักท้วงหรือเลือกสรรผู้อื่นที่ดีกว่าในโอกาสต่อ ๆ ไปจนได้คนที่ดีที่สุด มาบริหารกิจการบ้านเมือง เปรียบเสมือนกับการร่อนทองที่ต้องค่อย ๆ คัดกรองเอาเศษหินเศษดินออก ค่อย ๆ ร่อนจนกระทั่งได้ทองที่มีความ บริสุทธิ์จริง ๆ.

กระบวนการร่อนทองนี้ มิใช่เพียงให้ประชาชน “ร่อนทอง” เพื่อหา ทอง “บริสุทธิ์” มาเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารราชการแผ่นดินในระดับ และหน้าที่ต่าง ๆ เท่านั้น หากแต่ยังหมายความว่ารวมถึงการ “ร่อนทอง” ตนเองด้วย เพราะไม่มีผู้ใดเกิดมาก็ดีเต็มร้อยหรือชั่วทั้งร้อย หากแต่มี ดีบ้างชั่วบ้างคละกั้นอยู่ ดังนั้น จึงต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงตนเอง ให้ดีขึ้นด้วย การฝึกอบรมและสร้างจิตสำนึกในเรื่องคุณธรรมและจริยธรรม การแก้ไขปรับปรุงตนเองอาจจะทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป เปรียบเสมือนการ “ร่อน” ความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมอันไม่พึงปรารถนาให้หลุดร่วงลงไป และสร้างสมสิ่งดีเป็นลำดับจนกระทั่งถึงขั้นเป็น “ทองบริสุทธิ์” โดยต้อง ตระหนักในเรื่องจิตสำนึกสาธารณะให้มาก เพราะหากประชาชนยังไม่เห็น ความสำคัญของเรื่องนี้ และยังไม่สนใจแต่ประโยชน์ส่วนตน บ้านเมืองก็คง จะต้องล้มลุกคลุกคลานและตกต่ำลงไปอีก และสิ่งที่ตามมาก็เห็นกันอยู่ว่า เสียหายแก่ส่วนรวมเพียงใด และเมื่อส่วนรวมหรือประเทศชาติไม่มั่นคง ไม่ว่าจะทางการเมือง เศรษฐกิจ หรือสังคมก็ตาม ผู้ที่ได้รับผลกระทบก็คือ ปัจเจกชนผู้เป็นพลเมืองของประเทศนั่นเอง.

มองอีกแง่หนึ่ง ท่านเคยสังเกตหรือไม่ว่า บรรดานักการเมืองผู้ที่

มาเป็นผู้ปกครองประเทศของเรานั้น ส่วนหนึ่งต่างก็ไม่ได้ถือประโยชน์ส่วนรวมของชาติเป็นสำคัญ แต่กลับฉกฉวยโอกาสจากความไม่ไว้วางใจของประชาชน และใช้ความได้เปรียบทางอำนาจ แสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนและพวกพ้อง โดยไม่คำนึงถึงภารกิจในการบริหารประเทศให้รุ่งเรืองด้วยความถูกต้องชอบธรรม ทำให้ประเทศของเรามีการเมืองที่ไม่มั่นคงและเกิดการปฏิวัติบ่อยครั้ง มีสุภาษิตในทางรัฐศาสตร์อยู่บทหนึ่งว่า “PEOPLE GET THE GOVERNMENT THEY DESERVE” ซึ่งแสดงัจธรรมในระบอบประชาธิปไตยในแง่ที่ว่า หากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศเป็นบุคคลประเภทใด ก็จะได้บุคคลประเภทเดียวกันนั้น เข้ามาเป็นรัฐบาลปกครองตน ผมอยากถามทุกท่านว่า ท่านพอใจในวัฒนธรรมทางการเมือง (POLITICAL CULTURE) ของไทยในขณะนี้หรือไม่? ท่านพอใจในจิตสำนึกของตัวเองและเพื่อนร่วมชาติในแง่ของความตระหนักในหน้าที่ที่มีต่อบ้านเมืองหรือไม่? ท่าน “ร่อนทอง” ตัวท่านเองจนได้ “ทองบริสุทธิ์” แล้วหรือยัง?

ระบอบประชาธิปไตยและประเทศไทยเราจะรุ่งเรืองไปได้ตลอดรอดฝั่งก็ต่อเมื่อทุกคนร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างแข็งขัน ทั้งยังต้องหมั่นฝึกตนให้มีน้ำใจที่จะปฏิบัติงานเพื่อส่วนรวมอย่างแท้จริง การแก้ไขปัญหาทางคุณธรรมจริยธรรมให้สำเร็จนั้น แม้จะพยายามเร่งรัดด้วยความเข้มแข็งสักปานใดก็ไม่มีทางลัด เพราะเป็นการแก้ไขทั้งแนวความคิดและอุปนิสัยของบุคคลซึ่งต้องใช้เวลาอันยาวนานด้วยความตั้งใจ ความเสียสละ และความอดทนของทุก ๆ ฝ่าย.

อย่างไรก็ตาม ในสังคมของเรานั้นมีคนอยู่หลายประเภท ทุกคนไม่ได้เป็นเวไนยชาติเสียทั้งหมด พวกที่สั่งสอนอะไรไปเท่าไรก็เอาหูไปนา เอาตาไปไร่ หรือรู้ดีอยู่ทุกเรื่องว่าสิ่งไหนดี สิ่งไหนชอบหรือสิ่งไหนชั่ว รู้ทั้งรู้ว่าสิ่งที่ตนทำนั้นไม่ดี แต่ก็ยังดื้อดึงทำอยู่ต่อไปก็มีจำนวนไม่น้อย และคนกลุ่มนี้เราก็ไม่สามารถไปเปลี่ยนแปลงแก้ไขอะไรได้ จะใช้กระบวนการ

ร้อนท้องก็คงไม่ได้ผล เพราะเขาไม่พร้อม ไม่เปิดใจยอมรับที่จะเปลี่ยนแปลง เป็นผู้มีมิจฉาทิฐิและกิเลสอย่างแรงกล้า เป็นบัวที่อยู่ในโคลนตม รอตวันที่จะเป็นอาหารให้เต่าปูและปลาที่เท่านั้น เราจึงจำต้องรู้จักปล่อยวาง ให้เขาเป็นไปตามวิถีที่เขาได้เลือกแล้วตามกรรมของเขา ที่เราทำได้ก็มีเพียงแต่ ต้องช่วยกันป้องกันและปราบปรามไม่ให้คนเหล่านี้มีโอกาสสำแดงฤทธิ์เดช ก่อความเดือดร้อนวุ่นวายแก่ผู้อื่นหรือทำความชั่วแก่แผ่นดิน ซึ่งสอดคล้อง กับพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์สำคัญองค์หนึ่ง มีความตอนหนึ่งว่า :

**“ในบ้านเมืองนั้นมีทั้งคนดีและคนไม่ดี
ไม่มีใครจะทำให้คนทุกคนเป็นคนดีได้ทั้งหมด
การทำให้บ้านเมืองมีความปกติสุขเรียบร้อย
จึงมิใช่การทำให้ทุกคนเป็นคนดี
หากแต่อยู่ที่การส่งเสริมคนดี ให้คนดีได้ปกครองบ้านเมือง
และควบคุมคนไม่ดีไม่ให้มีอำนาจ
ไม่ให้ก่อความเดือดร้อนวุ่นวายได้”^๖**

๖.๓ การฝึกอบรมคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่เยาวชน

สำหรับการฝึกอบรม สั่งสอน คุณธรรมและจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนนั้นผมเห็นว่าผู้มีบทบาทสำคัญที่ควรมีส่วนรับผิดชอบในเรื่องนี้ คือ ครูบาอาจารย์ สถานศึกษา และบิดามารดา ผมจึงขอแบ่งหัวข้อการบรรยาย ออกเป็นสองส่วน คือ ส่วนแรกนั้นเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับครูบาอาจารย์

^๖พระบรมราโชวาทในพิธีเปิดงานชุมนุมลูกเสือแห่งชาติครั้งที่ ๖ ณ ค่ายลูกเสือวชิราวุธ อำเภอกีรีราชา จังหวัดชลบุรี เมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๑

และสถานศึกษา ส่วนที่สอง เป็นเรื่องภาระหน้าที่ของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง.

๖.๓.๑ ครูบาอาจารย์และสถานศึกษา

อิทธิพลของครูบาอาจารย์ที่มีต่อนักเรียนนักศึกษานั้นล้าลึกและยาวนาน ดังนั้น หากครูดีย่อมจะเป็นคุณอนันต์แก่นักเรียนนักศึกษา แต่หากครูชั่ว ก็ย่อมมีโทษมหันต์ต่อเขาด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการฝึกอบรมด้านคุณธรรมและจริยธรรมนั้น ผมเห็นว่าเป็นหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของครูบาอาจารย์ นอกเหนือจากการให้ความรู้ทางวิชาการในทุกวิชา และทุกสาขาวิชาชีพ.

“ครูที่ดี” ในความเห็นของผม นั้น นอกจากจะต้องรัก เห็นใจ เข้าถึงดวงใจของศิษย์ และอุทิศตนให้แก่การสอนแล้ว ต้องรู้จักเสริมจุดเด่น และแก้จุดด้อยให้กับศิษย์ ทั้งยังต้องปลูกฝังให้ศิษย์ได้ตระหนักในความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรม ความสำนึกในหน้าที่ ต้องให้ศิษย์มีแนวทางการปฏิบัติตนและหลักการดำเนินชีวิตในทางที่ถูกต้องชอบธรรม ทั้งนี้ครูเองก็ต้องปรับปรุงตนเองอยู่ตลอดเวลาจนบรรลุถึงความเป็นเลิศทั้งในทางวิชาการและทางการสอน โดยเฉพาะในด้านการฝึกอบรมคุณธรรมและจริยธรรม ครูนั้นต้องดำรงตนให้เป็นอย่างดีที่ดีแก่ศิษย์อย่างเคร่งครัดเพื่อศิษย์จะได้มีความเชื่อถือศรัทธาและถือปฏิบัติตามด้วยความเคารพรัก.

นอกจากนี้ ผมใคร่ขอเสนอแนะแนวทางในการฝึกอบรมเด็กและเยาวชน โดยอาศัยมาตรการและกลยุทธ์ต่าง ๆ ดังนี้

ก. สร้างเสริมระบบการให้รางวัลและลงโทษ (REWARD AND PUNISHMENT)

ในประมวลจริยธรรมของวิชาชีพต่าง ๆ หากจะให้เข้มบังคับอย่างได้ผล ก็จะต้องมีบทที่ว่าด้วยความผิดและบทกำหนดโทษไว้เสมอ มิฉะนั้นก็จะเป็นเสมือนเสือกระดาษที่ไม่มีผู้ใดนำพา หรือยำเกรง เช่นเดียวกัน หากเราต้องการจะให้คนมีหิริโอตตปปะ ก็ต้องอาศัยกฎแห่งกรรม

มาเป็นบทบังคับ (SANCTION) ซึ่งมีทั้งการให้รางวัลและการลงโทษ อยู่ในตัวกฎแห่งกรรมนั่นเอง.

ส่วนในการฝึกอบรมเด็ก เรื่องการปลูกฝังคตินั้น เราจะใช้อะไรมาบังคับ? ผมขอเสนอแนะว่า คตินั้นเหล่านี้ต้องกำกับด้วย “วินัย” มีการให้รางวัลแก่ผู้กระทำดี และมีการลงโทษแก่ผู้กระทำชั่ว ทั้งรางวัลและการลงโทษนี้มีเกณฑ์กำหนดว่า ต้อง “ได้สัดส่วน” กับความดีความชอบ หรือหนักเบาพอดีกับความร้ายแรงของการทำความผิด.

สำหรับเรื่องการให้รางวัลแก่เด็กและเยาวชนที่ประกอบคุณงามความดีนั้น ผมอยากจะตั้งข้อสังเกตไว้ว่า การให้รางวัลนั้น มีจุดประสงค์เพื่อที่จะทำให้เด็กมีจิตสำนึกว่าตัวเขานั้นมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี และมีคุณค่า (SELF-ESTEEM) ทั้งยังมีศักยภาพที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างสรรค์สิ่งดีงาม เพื่อจรรโลงสังคมและเป็นฟันเฟืองเล็ก ๆ ที่มีความสำคัญในการสร้างความเจริญมั่นคงให้กับประเทศชาติ และการยกย่องให้รางวัลนั้นยังเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นปฏิบัติตามด้วย หลักเกณฑ์ในการพิจารณาให้รางวัลจึงต้องแน่ชัด มีตัวชี้วัดที่เหมาะสม ไม่ใช่ว่ายกย่องไปจนไม่มีใครได้รับรางวัล หรือยกย่องไปจนกลายเป็นเกร่อ ทำให้เขาไม่เห็นคุณค่าของรางวัลนั้น.

เกี่ยวกับเรื่องนี้ นางรุบีนา สุวรรณพงษ์ ประธานมูลนิธิสร้างสรรค์ชีวิตเด็กและเยาวชน ได้แสดงความคิดเห็นไว้อย่างน่าสนใจว่า :

“การยกย่อง ให้เกียรติ เชิดชูเด็กและเยาวชนในด้านต่าง ๆ เป็นหนทางที่จะสามารถส่งเสริมให้เด็ก ๆ ทำสิ่งต่าง ๆ ที่ดีได้ รวมทั้งอาจใช้ในการส่งเสริมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนได้อีกทางหนึ่งด้วยการยกย่อง ให้เกียรติเด็กนี้ อาจจะเป็นเพียงวิธีการง่าย ๆ เช่น การชมเชย การยิ้ม หรือพยักหน้าให้ ให้แสดมภ์ ดาว หรือสติ๊กเกอร์ในสมุด ให้คะแนนให้ขนม ให้รางวัลใหญ่น้อย ตลอดไปจนถึงการให้ประกาศนียบัตร เกียรติบัตร จัดงานเลี้ยงประกาศเกียรติคุณ ฯลฯ นอกจากจะเป็นการส่งเสริมให้เด็กคนนั้น

ทำความดีต่อไปแล้ว ยังมีผลส่งเสริมให้เด็กคนอื่น ๆ ได้ตระหนักและเห็นคุณค่าของการทำความดี ให้เขาได้มีแรงบันดาลใจ มีแรงกระตุ้นที่จะทำ แต่สิ่งที่ดีงามด้วยเช่นกัน แต่ทั้งนี้ ต้องอาศัยการประชาสัมพันธ์ที่ดีด้วย โดยต้องมีการประชาสัมพันธ์ในสังคมของพวกเขาให้ได้ทราบทั่วกัน.

ในชีวิตประจำวันเราก็สามารถส่งเสริมจริยธรรมของเด็ก ๆ ทั้งที่บ้าน และที่โรงเรียน ได้บ่อยครั้ง เพราะการทำความดีนั้นทำยาก และสวนทางกับกิเลสของมนุษย์ ดังนั้น เมื่อเด็ก ๆ เอาชนะกิเลสของตนเองได้ เราควรส่งเสริมและให้กำลังใจ เช่น ถ้าเขาขอมแบ่งปันขนมที่ได้มาให้กับน้อง โดยคุณแม่ไม่ต้องขอ คุณแม่ต้องชมเชยเป็นพิเศษ เพื่อให้เขาภาคภูมิใจและชอบใจที่ได้เป็นคนใจดี หรือ ถ้าเด็ก ๆ เก็บกระเป๋าสเงินของเพื่อนได้แล้วนำมาคืน คุณครูควรจะต้องชมเขาต่อหน้าทุกคนในชั้น เพื่อให้เขาภาคภูมิใจที่เป็นคนดีของสังคม หรือ คุณครูอาจจะถามเด็ก ๆ ว่าเวลาเขามาโรงเรียน เขาข้ามถนนตรงทางม้าลายหรือสะพานลอยหรือเปล่า? เพื่อเป็นการฝึกให้เด็ก ๆ ชอบทำตามกฎหมายบ้านเมือง หรือเวลาที่เด็ก ๆ ทะเลาะกัน คุณครูต้องให้คนผิดขอโทษและสอนให้อีกคนหนึ่งให้อภัย เพื่อเป็นการปฐกฐานที่ถูกต้องให้กับเด็ก เป็นต้น.

นอกจากนั้น ในแต่ละปีหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ สามารถจะส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของเด็กได้โดยการคัดเลือกเด็กและเยาวชนดีเด่นด้านคุณธรรมและจริยธรรมประจำโรงเรียน ประจำชุมชน ประจำหมู่บ้าน แม้กระทั่งประจำวัด โบสถ์ สถานีดำรงต่าง ๆ หรือสถานีวิทย์ และยังสามารถให้รางวัลอื่น ๆ เช่น เยาวชนที่ช่วยเหลือผู้อื่นดีเด่น หรือเป็นแบบอย่างดีเด่น อาทิ เด็กที่เลี้ยงดูยายแก่ที่พิการ เด็กที่คืนเงินหรือกระเป๋าสเงินที่เก็บได้ เด็กที่เป็นพยานให้ตำรวจจับผู้ร้ายได้ เด็กที่ช่วยคนถูกทำร้าย นอกจากนี้ยังสามารถให้รางวัลหรือเชิดชูเกียรติเด็กและเยาวชนเป็นกลุ่มได้อีกด้วย เช่น ให้รางวัลกลุ่มเยาวชนดีเด่นแก่กลุ่มเด็กและเยาวชนที่บำเพ็ญประโยชน์ เพื่อส่วนรวมมาตลอดทั้งปี ให้รางวัลแก่เด็กนักเรียนที่ไม่มีการทุจริตใน

การสอบทั้งชั้น หรือ ให้รางวัลเชิดชูเกียรติแก่สถานศึกษาที่ไม่มีเด็กเกี่ยวข้องกับยาเสพติด เหล่า หรือบุหรืทั้งโรงเรียน เป็นต้น.

อย่างไรก็ตาม การยกย่องเชิดชูเกียรตินี้ จะได้ผลท่ามกลางกลุ่มเด็ก และเยาวชนก็ต่อเมื่อ เราได้ยกย่องบุคคลที่สมควรได้รับการยกย่องอย่างแท้จริงเท่านั้น หน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ เจ้าของรางวัล จึงต้องพิถีพิถันในการวางหลักเกณฑ์ ตลอดจนต้องพิจารณาคัดเลือกผู้เหมาะสมกับรางวัลอย่างรอบคอบละเอียดถี่ถ้วนยิ่ง ต้องไม่ให้เด็ก ๆ หัวเราะเยาะเอาได้ว่า ผู้ใหญ่ถูกหลอก หรือผู้ใหญ่พยายามหลอกเด็กทางใดทางหนึ่ง และหมดศรัทธาไปกับการยกย่องเชิดชูเกียรติไปอย่างน่าเสียดาย ดิฉันเห็นว่า เป็นหน้าที่ของเราทุก ๆ คนที่จะต้องช่วยกันทำให้การยกย่องเชิดชูเกียรติมีส่วนในการสร้างค่านิยมที่ดีให้แก่เด็ก ทั้งเป็นวิธีการส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมให้กับเด็ก ๆ และเยาวชน คนรุ่นใหม่ของสังคมได้เป็นอย่างดี.”

แม้ในปัจจุบัน หน่วยงานและมูลนิธิต่าง ๆ ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มากขึ้น มีการจัดกิจกรรมและโครงการต่างเพื่อมอบโล่ เข็มเกียรติคุณ ประกาศนียบัตร และทุนการศึกษาแก่ผู้ประกอบคุณงามความดีมากมาย แต่มีโครงการหนึ่งที่น่าสนใจไม่น้อย คือ “โครงการธนาคารความดี” ที่มีการจัดอย่างต่อเนื่องมาแล้วหลายปี ทั้งในโรงเรียนทุกระดับ ตั้งแต่ชั้นอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ตลอดจนในเรือนจำ.

โครงการนี้มีจุดเด่นที่ให้เด็ก ๆ นักเรียน นักศึกษา หรือผู้ต้องขัง มีสมุดคู่ฝากความดี (ลักษณะคล้ายสมุดบัญชีธนาคาร) ติดตัวไว้คอยสะสมความดี และจะมีไบบันทึกรายการฝากถอนความดี โดยมีครูอาจารย์ ผู้ปกครอง หรือเจ้าหน้าที่เรือนจำ แล้วแต่กรณี เป็นคนลงชื่อรับรอง ซึ่งทางโรงเรียน สถานศึกษาและเรือนจำ จะกำหนดหลักเกณฑ์การฝากและถอนคะแนน

ความดีไว้ตามความเหมาะสม และเมื่อสมาชิกสะสมคะแนนความดีได้ครบตามเงื่อนไขที่ตั้งไว้ ก็จะได้รับรางวัลและการประกาศเกียรติคุณ เช่น โรงเรียนแห่งหนึ่งกำหนดว่า เมื่อเริ่มเปิดบัญชีความดีกับธนาคารความดีนั้น นักเรียนจะได้รับคะแนนความดี ๑๐๐ คะแนน และจะได้รับคะแนนความดีเพิ่ม ๕ คะแนน เมื่อนักเรียนไม่เคยมาสาย ลา หรือขาด ในแต่ละภาคเรียน หรือช่วยเหลือบิดามารดาทำงานบ้านอย่างสม่ำเสมอสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง (ผู้ปกครองต้องระบุชัดเจนว่าช่วยเหลืองานอะไรบ้าง สม่ำเสมอหรือไม่ และลงชื่อกำกับชัดเจน) หรือนักเรียนจะได้รับคะแนนความดี ๑๐ คะแนน เมื่อแสดงกริยา วาจา มารยาทเหมาะสม มีความเสียสละ มีน้ำใจ เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดด้วยความสมัครใจ (อาจารย์ประจำชั้นเป็นผู้สังเกตพฤติกรรมเด็กทุกเช้าในคาบ Home Room ประมาณ ๓๐ นาที และในระหว่างการสอน โดยจะทำการประเมินให้คะแนนทุก ๆ ๑ เดือน) ฯลฯ และกำหนดให้ถอนคะแนนความดี ๕ คะแนน เมื่อนักเรียนมาสาย แต่งกายผิดระเบียบ เล่นการพนัน หรือจะถอนคะแนนความดี ๑๐ คะแนน เมื่อทิ้งขยะไม่ถูกที่ ทะเลาะวิวาท ฯลฯ สำหรับสถานศึกษา โครงการธนาคารความดีนี้ นอกจากจะเป็นการปลูกฝัง กระตุ้น และเป็นแรงบันดาลใจให้เด็กนักเรียนนักศึกษาทำแต่ความดี ภาควงุมิใจและเห็นคุณค่าของตนเองแล้ว ยังทำให้ครูอาจารย์ บิดามารดา และผู้ปกครอง ได้มีโอกาสใกล้ชิด และร่วมมือกันสังเกตพฤติกรรมของเด็ก และช่วยกันเพาะบ่ม อบรม สั่งสอนคุณลักษณะนิสัยอันดีงามให้กับเด็กได้มากขึ้นอีกด้วย.

ส่วนเรื่องการลงโทษนั้น โทษสถานแรกที่บรรดาครูบาอาจารย์ บิดามารดา ผู้ปกครองคิด คือ โทษเขียน ตั้งแต่โบราณแล้วที่ใครทำอะไรผิดก็ต้องเขียนกันไว้ก่อน สุภาษิตไทยก็มีอยู่ว่า “รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี” ทั้งในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการเองแต่เดิรมก็มีโทษเขียนเป็นโทษสถานหนึ่ง*

*ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษา

แม้ในปัจจุบันอาจจะมีครูอาจารย์ บิดามารดา ผู้ปกครองจำนวนกว่าครึ่งที่ยังถือว่าโทษเขียนนี้เหมาะสมที่สุด เกือบจะสำหรับความผิดร้ายแรงทุกประเภท แต่แนวความคิดสมัยใหม่มีว่า พึงละเว้นการใช้โทษเขียน ถ้าไม่จำเป็นเพราะการเขียนนี้ไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาเรื่องความผิด มิได้ทำให้ผู้ถูกเขียนดีขึ้น ซ้ำร้ายกว่านั้นยังทำให้ผู้ถูกเขียนเกิดความเคียดแค้นที่อาจจะบายออกด้วยการทำร้ายผู้อื่น ๆ ต่อไปอีกทอดหนึ่ง อย่างที่มีสุภาษิตอังกฤษบทหนึ่งว่า : **“VIOLENCE BLEEDS VIOLENCE”** ซึ่งเรื่องนี้ได้มีการวิเคราะห์กรณีที่มีเขียนตีกริยาหรือทะเลาะตบตีกัน ผู้เขียนตีมักจะมีประวัติว่าเคยถูกเขียนตีเมื่อเป็นเด็กอยู่อย่างรุนแรง และบางกรณีก็ไม่เป็นธรรมด้วย เพราะการเขียนตีนั้นมักจะแฝงด้วยอารมณ์ร้ายของผู้เขียน.

ผมมีกรณีศึกษาที่สมควรนำมาเล่าสู่กันฟัง เพื่อประกอบการพิจารณาเรื่องโทษเขียนนักเรียน เมื่อสมัย ๖๐ ปีมาแล้ว ณ โรงเรียนรัฐบาลแห่งหนึ่ง ถือว่าวินัยของโรงเรียนสำคัญที่สุด โทษเกือบทุกสถานไม่ว่าจะเป็นนักเรียนหนีโรงเรียน ชกต่อยกัน ลักขโมย สอบซ่อมตก (สมัยก่อนโน้น เรียก ‘TEST’ ว่า ‘สอบซ่อม’) ไม่ทำการบ้าน มาสายหรือแต่งกายไม่เรียบร้อย ชะงักหน้าต่าง ดูผู้คนสัจจกรไปมาในท้องถนน ฯลฯ ก็จะถูกลงทัณฑ์ด้วยการเขียน โดยมีอาจารย์ผู้ปกครองเป็นผู้ถืออาญาสิทธิอย่างเที่ยงธรรมและเคร่งครัด ครั้งหนึ่งมีนักเรียนคนหนึ่งทำผิดวินัย อาจารย์ผู้ปกครองก็เขียนตามปรกติของท่าน แต่ผู้เป็นบิดาของเด็กกลับไม่ได้อ่าน เพราะบุตรของเขาได้รับบาดเจ็บ จึงไปแจ้งความที่สถานีตำรวจซึ่งโรงเรียนอยู่ในพื้นที่ สารวัตรไม่รับแจ้งความ อ้างว่าครูเขียนนักเรียนผู้กระทำผิดวินัยเป็นเรื่องธรรมดา ไม่เป็นความผิดทางอาญา สารวัตรเองกล่าวว่า ท่านก็เป็นศิษย์เก่าโรงเรียนแห่งนั้นและก็เคยถูกท่านอาจารย์ผู้ปกครองท่านนั้นเขียนมาแล้วเหมือนกัน ซึ่งยังความไม่พอใจให้แก่บิดาของนักเรียนผู้นั้นเป็นอันมาก ถึงกับไปขอพบและร้องเรียนต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงธรรมการ เมื่อฟังคำร้องทุกข์จากบิดาของนักเรียน

ผู้นั้นแล้ว ท่านรัฐมนตรีกล่าวว่า “ถ้าคุณไม่พอใจการลงโทษทางวินัยของโรงเรียนนี้ คุณเอาลูกของคุณออกไปเรียนที่อื่นได้เลย โรงเรียนนี้ถือเรื่องวินัยเป็นเรื่องสำคัญ ตัวผมเองก็เป็นศิษย์เก่าของโรงเรียนนี้ ท่านอาจารย์ผู้ปกครองนี้ก็เคยเขียนผมมาก่อน ที่ผมได้ดิบได้ดีเป็นตัวเป็นตนมาได้ก็เพราะไม้เรียวของท่านแท้ ๆ.”

ในทัศนะของครูบาอาจารย์ ก็มีข้อน่าสนใจอยู่ข้อหนึ่ง คือ มิสเตอร์ เอ.ซี. เซอร์ซิลล์ อาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยสมัยหนึ่ง (ซึ่งผมไม่แน่ใจว่าเป็นญาติของ เซอร์ วินสตัน เซอร์ซิลล์ รัฐบุรุษนามอุโฆษของชาวอังกฤษหรือไม่) เห็นว่า ครูที่ใช้ไม้เรียวสอนนักเรียนนั้นเป็นครูชั้นที่สองเท่านั้น แต่ท่านก็ให้ความสำคัญเป็นอิสระแก่ครูทั้งหลายในโรงเรียนที่จะใช้หรือไม่ใช้ไม้เรียว.

ในความเห็นของผมนั้น ผมไม่เห็นด้วยที่จะให้มีการเขียนเด็กนักเรียน และผมก็เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งที่กระทรวงศึกษาธิการ ยกเลิกโทษเขียนนักเรียนด้วยไม้เรียว และหันมาใช้มาตรการอื่น ๆ แทน^๖ ทั้งยังห้ามลงโทษนักเรียนและนักศึกษาด้วยวิธีการรุนแรง หรือแบบกลั่นแกล้ง หรือลงโทษด้วยความโกรธ หรือด้วยความพยาบาท และในการลงโทษนั้นก็กำหนดให้ผู้ลงโทษ คำนึงถึงอายุของนักเรียนนักศึกษา ตลอดจนความร้ายแรงของพฤติกรรมประกอบการลงโทษด้วย นอกจากนี้ ศาสตราจารย์

^๖ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษา พ.ศ. ๒๕๑๕ ถูกยกเลิกโดยระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๓ ซึ่งได้กำหนดโทษที่จะลงแก่นักเรียนหรือนักศึกษาไว้ ๕ สถาน คือ ว่ากล่าวตักเตือน ทำกิจกรรม ทำทัณฑ์บน พักการเรียน และให้ออก ต่อมาระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๓ ถูกยกเลิกโดยระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๘ ซึ่งกำหนดโทษไว้เพียง ๔ สถาน คือ ว่ากล่าวตักเตือน ทำทัณฑ์บน ตัดคะแนนความประพฤติ และให้ทำกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม.

ดร. วิจิตร ศรีสอ้าน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการคนปัจจุบัน ก็แสดงความคิดเห็นสอดคล้องกันนี้ เมื่อวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ ที่ผ่านมามีว่า “วิธีเขียนตึ่่นักเรียนน่าจะเป็นวิธีที่ควรรู้ซึ่่น้อยที่สุด ถ้าไม่จำเป็น ก็ไม่ควรใช้ และไม่เห้่นด้วยที่จะให้มีการรื้อฟื้นการใช้ไม้เรียวตามที่มี หลายฝ่ายเสนอ”^๑

ข. ปรับปรุงวิธีการเรียนการสอนคุณธรรมและจริยธรรมให้ชัดเจน เห็นภาพ

เรื่องคุณธรรมและจริยธรรมเป็นเรื่องนามธรรม จึงอาจทำให้ผู้เรียน เกิดความเบื่อหน่าย ไม่กระตือรือร้น ดังนั้น ถ้าจะให้ได้ผลดี ต้องมีวิธีการเรียนการสอนที่จูงใจผู้เรียนให้สนใจ และโน้มน้าวใจให้ปฏิบัติตามด้วย ผู้สอนจึงควรนำตัวอย่างที่ผู้เรียนสามารถเห็นภาพได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องจริง จากข่าว เหตุการณ์ปัจจุบัน นิทาน หรือภาพยนตร์ และละครต่าง ๆ ที่ผู้สอนสามารถนำมาแยกแยะและสอดแทรกคำสอนลงไปในทุกาหรณ์ จากเรื่องเหล่านั้นหรือแสดงให้เห็นว่า สิ่งใดเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ชอบธรรม และ ควรปฏิบัติตาม หรือสิ่งใดเป็นสิ่งที่ไม่ดี ไม่ควรถือเป็นแบบอย่าง.

นอกจากนี้ การสอนธรรมะโดยใช้ศิลปะเป็นสื่อในการเรียนการสอน หรือศิลปธรรม^๒ ของพระมหาสมโฆค ธีรธมฺโม พระอาจารย์โรงเรียน พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดชลประทานรังสฤษฎ์ จังหวัดนนทบุรี ก็นับว่า เป็นอีกวิถีทางหนึ่งที่จะทำให้เด็ก ๆ ได้ซึมซับธรรมะไปพร้อม ๆ กับ ความเพลิดเพลินในการสร้างสรรค์งานศิลปะ ซึ่งน่าจะมีการพัฒนา เผยแพร่ และให้การสนับสนุนต่อไป.

^๑หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน ฉบับวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๙

^๒สามารถศึกษาเพิ่มเติมได้จาก หนังสือ ‘ศิลปธรรม คู่มือการสอนธรรมะ โดยใช้ศิลปะเป็นสื่อในการเรียนการสอน’ โดยพระมหาสมโฆค ธีรธมฺโม จัดพิมพ์เผยแพร่โดย ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน)

ทั้งนี้ ผมเห็นว่าสถานศึกษาหรือหน่วยงานอื่น ๆ ยังสมควรจัดให้มีการประกวดเรียงความ หรือบทร้อยกรอง จากเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงเกี่ยวกับตนเองหรือบุคคลอื่นในเรื่องคุณธรรมและจริยธรรม ทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา และบุคคลทั่วไป เพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้เด็กได้ตระหนักถึงการทำความดีอันเป็นเรื่องที่น่าภาคภูมิใจ และยังถือเป็นสื่อการเรียนการสอนที่เป็นรูปธรรมอีกอย่างหนึ่ง หากมีการอภิปรายหรือแสดงข้อคิดเห็นต่าง ๆ ในเรื่องปัญหาคุณธรรมและจริยธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมในระดับอุดมศึกษาและประชาชน เพื่อช่วยกันหาแนวทางแก้ไข และวิธีการที่จะเป็นผลในทางปฏิบัติด้วยแล้ว ผมเห็นว่าจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง.

ค. ต้องมีตัวอย่างที่ดีอันเป็นแบบฉบับในการรักษาคุณธรรมและจริยธรรม

ในการอบรมปลูกฝังคตินิยมแก่เยาวชน สิ่งสำคัญยิ่งประการหนึ่งคือ ตัวอย่างที่ดีผู้เป็นแรงบันดาลใจให้แก่คนรุ่นใหม่ได้ถือปฏิบัติตาม สถาบันการศึกษาหรือองค์กรวิชาชีพต่าง ๆ จึงควรส่งเสริมให้มีการประกวดเรียงความ หรือการเรียบเรียงชีวประวัติของปวงชนียบุคคลในแต่ละสาขาวิชาชีพ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้รู้อุดมการณ์และเรียนวิธีการทำงานและการดำรงชีวิตของบุคคลเหล่านั้นด้วย* เพื่อจักได้เป็นแบบฉบับในการดำเนินชีวิตในทาง

*สำหรับวิชาชีพกฎหมายนั้น ผมได้เรียบเรียงหนังสือ เรื่อง “นักกฎหมายในอุดมคติ” ซึ่งเป็นการรวบรวมประวัติโดยสังเขปของนักกฎหมายสำคัญ ๔ ท่าน คือ ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์, ศาสตราจารย์พระยาอรรถการีย์นิพนธ์, ลอร์ด เดนนิ่ง อดีตอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ของอังกฤษ และผู้พิพากษาโอลิเวอร์ เวนเดลล์ โฮล์มส์ แห่งศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาโดยมุ่งเน้นเรื่องภูมิหลังความเป็นมา ความรู้ ประสบการณ์ทางกฎหมาย ให้ผู้อ่านได้เข้าถึงจิตวิญญาณอุดมการณ์ของท่าน ตลอดจนทัศนคติของท่านเกี่ยวกับเจตนารมณ์ สภาวะ และเทคนิคของกฎหมาย และจริยธรรมของวิชาชีพกฎหมายด้วย.

ชอบธรรมต่อไป และในการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ ทุกระดับการศึกษา และทุกวิชาที่เรียน น่าจะมีการแทรกเรื่องราวหรือเกร็ดย่อยของบุคคลสำคัญ ที่เกี่ยวกับวิชานั้น ๆ และเกียรติประวัติอันนำสรรเสริญของท่านไว้ด้วย.

อย่างไรก็ตาม นับเป็นโชคดีของพสกนิกรชาวไทยที่มีพระมหากษัตริย์ ผู้ทรงเปี่ยมล้นด้วยพระอัจฉริยภาพในด้านต่าง ๆ ผู้ทรงวิริยะอุตสาหะ สร้างสรรค์ นำการพัฒนาอย่างใหญ่หลวงมาสู่ประเทศไทย และทรงอุทิศ พระวรกาย เพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชนของพระองค์อย่างไม่เคย เหน็ดเหนื่อย ย่อท้อ พระองค์ทรงตั้งอยู่ในความดีและทศพิธราชธรรม อย่างเคร่งครัด มิขาดตกบกพร่องแม้แต่น้อย ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ชาวไทยทุกคนย่อมตระหนักและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุด มิได้นี้ พระราชจริยวัตรต่าง ๆ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปฏิบัติ รวมทั้งพระราชดำริ พระบรมราโชวาท และพระราชดำรัสต่าง ๆ ที่พระองค์ท่าน ทรงชี้แนะแนวทางการพัฒนาให้แก่พสกนิกรชาวไทย ก็ล้วนแต่สะท้อน ให้เห็นถึงคุณธรรมและจริยธรรมอันสูงส่งทั้งสิ้น หากจะกล่าวว่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเรา คือ บุคคลที่เราควรถือเป็นแบบอย่าง ที่ดีที่สุด เห็นได้ชัดเจนที่สุด ใกล้เคียงที่สุด ทั้งยังมีหนังสือเกี่ยวกับ พระราชประวัติ พระราชจริยวัตร พระบรมราโชวาท และพระราชดำรัสต่าง ๆ อันทรงคุณค่ามากที่สุด ก็คงจะไม่เกินไปนัก ดังนั้น จึงไม่เป็นการยากลำบาก แต่ประการใด หากพสกนิกรชาวไทยทุกหมู่เหล่า จะตอบแทนพระ มหากรุณาธิคุณ ของพระองค์ท่านด้วยการประพฤติตนเป็นคนดี น้อมนำพระราชดำรินพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นแนวทางในการ ดำเนินชีวิตและเดินตามรอยพระยุคลบาท เพื่อให้สังคมไทยเป็นสังคมที่ สะอาด มั่นคง และสงบสุขอย่างแท้จริงตลอดไป.

ง. การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่เยาวชนจำเป็นต้อง เป็นหนึ่งในนโยบายสำคัญของรัฐ และต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จริงจัง

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔ นั้น ได้วางแนวทางการพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทย โดยยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา และอัญเชิญ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อให้สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน โดยมุ่งหวังให้คุณภาพคนพัฒนาในทุกด้านอย่างสมดุล ทั้งทางร่างกาย จิตใจ ให้ประชาชนสมบูรณ์พร้อมด้วยคุณธรรมจริยธรรม ความรู้ และความสามารถ เพื่อที่จะดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี เป็นพลังในการพัฒนาประเทศชาติให้มีความมั่นคง ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมต่อไป โดยในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้ และเกิดภูมิคุ้มกัน^๑ โดยมุ่งพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีจิตใจที่ดีงาม อยู่ในกรอบของศีลธรรม และมีจิตสำนึกสาธารณะด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

๑. ผลักดันให้ครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษา ร่วมกันพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีพื้นฐานจิตใจที่ดีงาม เป็นคนดี ห่างไกลอบายมุขและยาเสพติด มีภาวะผู้นำ อุทิศตนเพื่อส่วนรวม และมีบทบาทดูแล ตักเตือน เฝ้าระวังความประพฤติฉันท้เครือข่ายดีรวมทั้งสืบค้นคนดีในสังคม เชิดชูให้เป็นแบบอย่างที่ดีในทุกระดับ.

ในเรื่องการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีพื้นฐานจิตใจที่ดีงาม เป็นคนดีนี้ ผมคิดว่าควรเป็นภารกิจของกระทรวงศึกษาธิการ ที่จะเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการสร้างหลักสูตร และจัดให้มีการเรียบเรียงแบบเรียนมาตรฐานเรื่องคติธรรม โดยจัดระดับความละเอียดลึกซึ้งตามระดับการศึกษา และวัยวุฒิของผู้ศึกษาด้วย ทั้งสมควรให้สถาบันศาสนามีส่วนร่วมในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในสังคมด้วย โดยเฉพาะในเรื่องฮีโรတ်ตีปะและกฎแห่งกรรม ตลอดจนธรรมข้ออื่น ๆ อันควรแก่ผู้เรียนในแต่ละสาขา.

^๑สามารถศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมได้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบ พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔ บทที่ ๒ หัวข้อที่ ๓.๑

เรื่องนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเคยมีพระบรมราชโองการว่า :

“...องค์การศาสนาทุกศาสนามีจุดมุ่งหมายและภารกิจในการขัดเกลาความประพฤติและจิตใจ ให้บุคคลถึงพร้อมด้วยคุณธรรมตามหลักศาสนาอยู่แล้ว จึงน่าจะทำหน้าที่แก้ปัญหาสังคมได้เป็นอย่างดีไม่ลำบาก ในการนี้ ทุกฝ่ายควรจะได้ร่วมมือกันและส่งเสริมกันอย่างจริงจัง โดยประสานสอดคล้อง และควรมีหลักมีแผนการที่แน่นอน เหมาะสม ในการสั่งสอนเผยแพร่วัฒนธรรม...”^๑

ซึ่งตามที่เป็นจริงนั้น กรมการศาสนาทำอยู่แล้วบางส่วน เช่น ให้เงินอุดหนุนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์อบรมศาสนาอิสลาม และจริยธรรมประจำมัสยิด และโครงการของศาสนาอื่น ๆ เป็นต้น.

๒. ปลุกฝังทัศนคติและการเรียนรู้ในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม เปิดโอกาสให้คนทุกวัยโดยเฉพาะเด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมเรียนรู้ทำงานร่วมกันประสานประโยชน์ เช่น กิจกรรมอาสาสมัครเพื่อประโยชน์สาธารณะ การดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กิจกรรมลูกเสือ และเนตรนารี และกิจกรรมสหกรณ์ เป็นต้น และในระดับองค์กรของทุกภาคีการพัฒนา มุ่งส่งเสริมให้มีการดำเนินงานที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น มีความโปร่งใสและตรวจสอบได้.

อนึ่ง หน่วยงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะภาครัฐหรือเอกชน สามารถมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมร่วมกัน ทั้งในและนอกสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมพัฒนาความประพฤติ คุณธรรม จริยธรรม และระเบียบวินัย ให้แก่เยาวชนได้มากมายหลายรูปแบบ ผมใคร่ขอยกตัวอย่างการจัดกิจกรรม “ค่ายเตรียมความพร้อมก่อนเป็นบัณฑิต” ที่ทางคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้จัดขึ้นและผมได้มีโอกาสเป็นผู้บรรยายรับเชิญด้วย วัตถุประสงค์ของ

^๑พระบรมราชโองการที่ประทานแก่ผู้นำศาสนาในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์

การจัดค่ายนี้ ก็เพื่อให้นักศึกษาระดับชั้นปีที่ ๓ และปีที่ ๔ ที่คาดว่าจะสำเร็จการศึกษาในระดับอุดมศึกษา และกำลังจะออกไปประกอบวิชาชีพ ได้มีโอกาสเตรียมพร้อมออกไปเป็นนักกฎหมายที่ดี โดยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เรียนรู้และตระหนักถึงเรื่องปัญหาคุณธรรมและจริยธรรมในวิชาชีพกฎหมายที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์จริงของปราชญ์บุคคลที่ได้รับเชิญมาและเปิดโอกาสให้นักศึกษา ซักถามปัญหาต่าง ๆ ได้เต็มที่ และยังมีการประชุมเชิงปฏิบัติการให้นักเรียนดูวีดิทัศน์เหตุการณ์ที่กำลังเป็นปัญหาในบ้านเมืองแล้วจัดกลุ่มกันอภิปราย วิเคราะห์หาสาเหตุ และแนวทางแก้ไขข้อบกพร่องที่มีอยู่ พร้อมทั้งสรุปข้อเสนอแนะเพื่อนำเสนอผู้มีส่วนรับผิดชอบต่อไป ส่วนในตอนกลางคืนก็มีกิจกรรมการแสดงของนักศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการแก้ปัญหาจากโจทย์หรืออุทาหรณ์ที่ได้รับจากอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ และให้นักศึกษากลุ่มอื่น ๆ ได้แสดงความคิดเห็นในการถก แลก และวินิจฉัยว่าหากตนประสบปัญหาเช่นนี้แล้ว จะตัดสินใจทำดังที่ผู้แสดงทำหรือไม่ โดยอภิปรายถึงข้อดีและข้อเสียของแต่ละวิธีการ แล้วสรุปเป็นแนวทางเพื่อการวางแผนฟื้นฟูคุณธรรมและจริยธรรมในระยะยาวต่อไปอีกด้วยถึงแม้กิจกรรมนี้จะจัดในเวลาอันสั้น คือ ประมาณ ๓ วัน แต่ผู้เข้ารับการอบรมก็มีความประทับใจ และมุ่งมั่นที่จะประพฤติตนอยู่ในหลักวิชาชีพอันดีที่ได้รับการถ่ายทอดมาอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งผมคิดว่ากิจกรรมประเภทนี้ควรจะได้รับการสนับสนุนให้มีการจัดอย่างสม่ำเสมอต่อไป.

จ. การตรวจสอบและประเมินผล

นอกจากเราจะต้องมีการวางแผนงาน กิจกรรม โครงการต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ สามารถปฏิบัติได้จริง และมีผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยต้องดำเนินการอย่างเอาใจจริงเอาใจแล้ว เรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งอีกเรื่องหนึ่งคือ เราต้องติดตามผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ และต้องพิสูจน์ ทดลองค้นคว้า และวิจัยหาปัจจัยเสริม ข้อเด่นและข้อด้อยในมาตรการต่าง ๆ ที่นำมาใช้ ต้องตรวจสอบและประเมินผลตลอดเวลา เพื่อปรับปรุงและพัฒนา

มาตรการการฝึกอบรมคุณธรรมและจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนนี้ ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด.

๖.๓.๒ บิดา มารดา

นอกจากการอบรมสั่งสอนจากสถานศึกษา ซึ่งนับเป็นสถานที่ที่เด็กใช้เวลาอยู่มากที่สุดแล้ว การอบรมสั่งสอนเด็กโดยบิดามารดานี้ก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน มีนักจิตวิทยาผู้หนึ่งกล่าวว่า การอบรมสั่งสอนบุตรนั้น ทั้งบิดามารดาต้องร่วมกันทำหน้าที่สำคัญนี้เอง จะมอบให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฝ่ายเดียวจัดการมิได้ เพราะบางเรื่องเป็นเรื่องที่บิดาพูดได้ถนัดกว่ามารดาพูด โดยเฉพาะในเรื่องทางเพศของเด็กชาย และในทางกลับกัน มารดาอาจพูดได้ดีกว่าบิดาในเรื่องปัญหาต่าง ๆ ของเด็กหญิง และการฝึกอบรมนี้มิใช่ทำด้วยความจำใจ หรือทำอย่างเสียไม่ได้ หากแต่ต้องทำด้วยความรัก ความเมตตา และห่วงใย เพราะไม่มีบุตรคนใดจะไม่สังเกตในข้อนี้ โดยเฉพาะกรณีทั้งบิดาหรือมารดา หรือทั้งสองคนมีภาระงานในวิชาชีพจนไม่มีเวลาให้บุตรเลยนั้น บุตรอาจจะรู้สึกว่าเขาไร้ที่พึ่ง และอาจถูกชักจูงไปในทางที่ไม่เหมาะสม จนประพฤติดันเสเพล หรือเสียคนไปเลยก็เป็นได้ หรือกว่าที่บิดามารดาจะตระหนักในการละเว้นหน้าที่ฝึกอบรมก็สายเกินไป ภูไม้กลับเสียแล้ว ยิ่งถ้าเด็กนั้นเริ่มย่างก้าวเข้าสู่วัยหนุ่มสาว เขาไม่ต้องการอยู่ในอ้อมอกบิดามารดาอีกต่อไป ถ้าเขาไม่เคยได้รับความอบอุ่นจากอ้อมอกบิดามารดาอย่างเพียงพอมาในวัยที่เขาไฝฝืน ก็จะล่วงเลยเวลาอันมีค่าไปเสียแล้ว สายไปความผูกพันที่คล่องใจและให้ความมั่นใจกับลูกก็จะไม่มี บอกอะไรสอนอะไรก็ไม่ได้ผล เด็กก็จะเชื่อแต่เพื่อน ติดเพื่อน และตกอยู่ในออบายมุขได้ง่าย.

บิดามารดาต้องให้ความรักแก่บุตรทุกคนอย่างเสมอภาคและแสดงให้บุตร เห็นด้วยว่า ตัวเองรักเขาอย่างไม่มีเงื่อนไข คือ รักเขาเพราะเขาเป็นลูก ไม่ว่าอย่างไรก็ยังคงรัก มิใช่ว่าจะรักลูกเพราะลูกเรียนเก่ง มิใช่จะรักลูก

เพราะลูกเฉลียวฉลาดหรือขยัน และแม้เขาจะทำผิดพลาดก็พร้อมจะให้โอกาส และช่วยหาทางแก้ไข และต้องมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะอบรมสั่งสอนให้เขาเป็นคนดีของสังคมให้ได้ เมื่อบุตรมั่นใจในความรักของบิดามารดาแล้ว เขาก็จะมีความมั่นใจในตนเองมากขึ้นด้วย นอกจากนี้ ถ้าบิดามารดารักเขาจริง ต้องมอบสิ่งที่ดีให้กับเขา ต้องเข้มงวดกวดขันเขาในเรื่องวินัย ต้องจงใจแกล้งบังคับให้เขาทำในสิ่งที่เขาไม่ต้องการจะทำ ถ้าการนั้นจะเป็นประโยชน์แก่ตัวเขาเองและเพื่อความดีของเขาในอนาคต อย่าปล่อยให้เด็กทำอะไรตามใจชอบหรือมีเสรีภาพแบบเกินขอบเขต เพราะจะทำให้เด็กเสียคน อย่าให้บิดามารดาเป็นคนทำร้ายเขาในอนาคต เหมือนกับในบทประพันธ์เรื่อง “พ่อแม่วิ่งแกล้ง”^๑ ของพระยาอุปกิตศิลปสาร ที่บุตรเศรษฐีต้องกลายมาเป็นขอทานร้องให้พุ่มพ่ายว่า:

**“ท่านเจ้าข้า! พ่อแม่วิ่งแกล้ง เขาไผ่ฝืนพุ่มพักฉันอักษ
ฉันทำผิดคิดระยำกลับคำชู จะว่าผู้รักลูกถูกหรือไร”**

ในชีวิตส่วนตัว ผมเองก็เป็นพ่อของลูก ๆ ๕ คน ซึ่งอายุไล่เลี่ยกัน ตอนเด็ก ๆ บางคนก็เรียบร้อยเหมือนผ้าพับไว้ แต่บางคนก็เรียกได้ว่าจับปูใส่กระดิ่งเลยทีเดียว ด้วยงานทางวิชาชีพของผมในขณะนั้นไม่ค่อยจะมีเวลาได้อยู่กับลูก ๆ มากนัก ภารกิจของผมเองที่เป็นคนเตือนผมในเรื่องความสำคัญของหน้าที่อบรมลูก ๆ ตั้งแต่ลูก ๆ ยังเล็กอยู่ ว่าทั้งพ่อและแม่ต้องทำร่วมกัน และหากพ้นระยะเวลาสำคัญนี้ไปจะไม่มีโอกาสแก้ตัวอีก ซึ่งผมก็เห็นด้วย ตั้งแต่นั้นผมก็อุทิศเวลาทำกิจกรรมกับลูก ๆ หลังเลิกเรียน และในวันหยุดต่าง ๆ ไม่ว่าจะไปเล่นกีฬา หรือพาลูก ๆ ไปเที่ยว เราใกล้ชิดกันมาก เวลาลูกพูดหรือทำอะไรที่ไม่เหมาะสม ผมและภริยาก็อบรมสั่งสอนเขาได้ทันที โดยที่สิ่งไม่ดีขึ้นยังไม่ติดเป็นนิสัยของเขา ในการฝึกอบรมลูก ๆ

^๑พระยาอุปกิตศิลปสาร, คำประพันธ์บางเรื่อง, กรุงเทพฯ, ไทยวัฒนาพานิช, พ.ศ. ๒๕๒๔

นั่น ผมและภริยาใช้หลักผสมผสานระหว่างจุดดีเด่นของค่านิยมตะวันออก กับตะวันตก นับตั้งแต่การมีมารยาทที่ดีโต๊ะอาหาร การตรงต่อเวลา การรักษาคำพูด การมีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ การเคารพญาติผู้ใหญ่และผู้มีอาวุโส และมีความสุขพออ่อนโยนต่อทุกคน ตลอดทั้งมีอัธยาศัยดีต่อผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นผู้ใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้มีอาวุโส โดยไม่คำนึงถึงตำแหน่งหน้าที่ การงานว่าอยู่ระดับใด เราพยายามอบรมลูก ๆ ไม่ให้อิจฉาริษยากัน ไม่ให้แก่งแย่งสิทธิหรือประโยชน์ของกันและกัน เพราะโลกเรามีที่ว่างเพียงพอสำหรับทุกคน (THERE IS ROOM FOR EVERYBODY) เราไม่ให้ลูกคนหนึ่งคอยจับผิดลูกอีกคนหนึ่ง หรือผู้อื่น แล้วรายงานให้พ่อแม่ทราบ ลูก ๆ เป็นพี่น้องกัน ต้องรักและเสียสละให้กันและกัน เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ยามตกทุกข์ได้ยากต้องปกป้องกันและพึ่งพาอาศัยกันได้ ลูก ๆ ต้องรู้จักแบ่งปัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ยิ่งไปกว่านั้น เราไม่เคยเปรียบเทียบความดีเด่น ความเฉลียวฉลาด หรือความบกพร่องของลูก ๆ ทั้งห้าคนระหว่างกันเอง หรือกับบุคคลภายนอกเลย เราเอาใจใส่ดูแลแล้วลูก ๆ แต่ละคน มีความถนัด หรือพรสวรรค์อะไร เราก็สนับสนุนส่งเสริมเขาตามความสามารถที่เขาเพิ่มเติมที่พร้อม ๆ กับแก้จุดด้อยต่าง ๆ ในตัวลูก ๆ แต่ละคนไปด้วย เรายังให้อิสระเขาในการตัดสินใจเลือกสิ่งต่าง ๆ ที่เขาชอบหรือต้องการ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเรียน การประกอบอาชีพ และการเลือกคู่ครองชีวิต หน้าที่ของเรามีเพียงแต่ให้คำแนะนำและข้อคิดต่าง ๆ เท่านั้น เราไม่เคยยึดเย็ดความคิดหรือความต้องการของเราลงไปในตัวเด็ก.

ผมและภริยาไม่อยากเห็นลูก ๆ เป็นหนอนหนังสือ เอาแต่เรียนอย่างเดียวแล้วไม่สนใจในเรื่องอื่นใดเลย แม้จะเรียนได้เลอเลิศสักปานใด เราก็เห็นว่าผู้ให้ลูก ๆ เรียนดี และในขณะเดียวกันก็มีความรู้และพัฒนาทักษะความสามารถรอบตัวในทางอื่น ๆ ให้ดีด้วย (A GOOD ALL-ROUNDER) เพื่อจะดำรงชีวิตในโลกกว้างในภายหน้าได้ดี ดังนั้น เราจึงส่งเสริมลูก ๆ ทุกคน ให้มีกิจกรรมนอกหลักสูตรการเรียนเพื่อส่วนรวมเสมอ ๆ เช่น กิจกรรมของ

ค่ายอาสาพัฒนา และยังสนับสนุนให้ลูก ๆ สนใจการกีฬาตามแต่ใจชอบ และมีความถนัดด้วย ทั้งยังส่งเสริมให้มีงานอดิเรกทำ เช่น เย็บปักถักร้อย ทำอาหาร วาดภาพเขียน ปั้นรูป งานช่างไม้ งานถ่ายรูป สะสมแสตมป์ การประพันธ์บทร้อยกรอง ทำว่าว บรรเลงดนตรีไทย เป็นต้น.

เราพยายามปลูกฝังค่านิยมที่ดีให้ลูก ๆ ด้วยการเป็นแบบอย่างแก่ลูก ตลอดมา เช่น เมื่อลูก ๆ โตพอควรที่จะมีห้องของตนเอง หรือแบ่งห้องกันอยู่แล้ว เราให้เกียรติลูก ๆ ทุกคน เราไม่เคยเข้าห้องส่วนตัวของเขา โดยไม่เคาะประตู ไม่เคยอ่านจดหมาย หรือบันทึกส่วนตัวของเขา หรือเข้าห้องไปค้นหาของที่ต้องห้ามหรือไม่เหมาะสมต่าง ๆ จึงทำให้ลูก ๆ รู้สึกถือศักดิ์ศรีเกียรติของตนเอง (SELF-ESTEEM) มากขึ้น ประพฤติตนเป็นเด็กดี ไม่ทำอะไรที่ไม่ควร อันจะทำให้เป็นที่ชื่นชมของใจ เพราะเกิดความเกรงใจทั้งแม่และพ่อที่ให้เกียรติและไว้วางใจพวกเขาตลอดมา อีกเรื่องหนึ่งคือ เมื่อผมและภริยาไปต่างจังหวัดหรือต่างประเทศ เรามักจะซื้อของมาฝากลูก ๆ และญาติ ๆ ของเราเสมอ เมื่อลูก ๆ ของเราโตขึ้น และมีโอกาสไปต่างจังหวัดหรือต่างประเทศก็จะซื้อของมาฝากผม ภริยา และพี่น้องของเขาเสมอในลักษณะเดียวกับที่เราทำให้ลูก ๆ เมื่อยังเล็กอยู่ ผมและภริยาก็ดีใจที่ได้ปลูกฝังเรื่อง “การให้สำคัญกว่าการรับ” และ “การให้เป็นความสุขสูงสุดของผู้ให้” แก่ลูก ๆ ได้สำเร็จ.

ตอนนี้ลูก ๆ ของผมก็เติบโตและเป็นคนดีสมกับที่ผมและภริยาได้ทุ่มเทความรัก และอุทิศเวลาให้กับพวกเขา การอบรมสั่งสอนบุตรนี้ ต้องอาศัยเวลา ค่อย ๆ อบรมทีละเล็กทีละน้อย เพาะบ่มนิสัยที่ดีงามให้เขา และพึงระลึกว่านิสัยคนไม่อาจเปลี่ยนได้วันนี้หรือพรุ่งนี้ เราต้องใช้ความพยายาม อดทน และเสียสละอย่างมาก แต่เมื่อลูกของเราเติบโตใหญ่ และเป็นคนดีตามที่เรที่ตั้งใจแล้ว ผลลัพธ์ที่ได้นี้นับว่าคุ้มค่ามิอาจประเมินได้เลยทีเดียว.

ข้อสรุปสำคัญที่ผมอยากฝากไว้ คือ ไม่ว่าบิดามารดา ครูบาอาจารย์

ผู้ปกครอง สั่งสอนอะไรแก่บุตรหลานและศิษย์ ตนเองก็ต้องปฏิบัติตามนั้นด้วย มิฉะนั้น เด็กจะย้อนเอาได้ว่า “ว่าแต่เขา อิเหนาเป็นเอง” นอกจากนี้ การปฏิบัติตนของบิดามารดา ครูบาอาจารย์ ผู้ปกครองนั้น จะทำให้เด็กค่อย ๆ ซึมซับและเลียนแบบ อาจกล่าวได้ว่า บางเรื่องไม่ต้องสั่งสอน แต่เด็กเขาจะสังเกตเห็นเองจากบิดามารดา ครูอาจารย์ ผู้ปกครอง ว่าสิ่งใดควรทำหรือไม่ควรทำ ควรเอาอย่างหรือไม่ควรเอาอย่าง

๗. ข้อพิจารณาเกี่ยวกับเยาวชนที่มีปัญหาในสังคม

เรื่องที่ผมกล่าวมาข้างต้นนั้นเป็นเรื่องของการฝึกอบรมเด็กและเยาวชนโดยทั่วไป และมีได้กล่าวถึงเด็กและเยาวชนที่มีปัญหา เช่น เด็กที่ติดยาเสพติด เด็กที่มีปัญหาอันเกิดจากเรื่องเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน การทะเลาะวิวาทระหว่างนักเรียนต่างสถาบันศึกษา เหล่านี้เป็นปัญหาเฉพาะทางซึ่งบรรดาบิดามารดา ครูบาอาจารย์ ผู้ปกครอง ไม่อาจแก้ไขได้เองตามลำพัง จำเป็นต้องพึ่งพาสถาบันและผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางที่จะร่วมมือกันแก้ไข เริ่มตั้งแต่การให้เบาะแสของผู้เกี่ยวข้อง การเยียวยาบำบัด การให้การสงเคราะห์ หลังการบำบัด ฯลฯ ทั้งควรมีการจัดการอภิปราย การวิจัย และให้ความรู้แก่บิดามารดา ผู้ปกครองทั้งหลายเป็นครั้งคราวแต่ต้องต่อเนื่องกันด้วย.

ข้อที่น่าห่วงใยอย่างยิ่ง คือ เรื่องเหล่านี้เป็นอันตรายแก่เยาวชนโดยตรง และที่น่าเป็นห่วงใยอย่างยิ่งเช่นเดียวกัน ก็คือ บรรดาบิดามารดา ผู้ปกครองเยาวชนทั้งหลาย อาจจะไม่ตระหนักในมหันตภัยนี้ ว่าอาจมาถึงครอบครัวของท่านเองเมื่อใดก็ได้ ความจริงอาจจะอยู่หน้าบ้านท่านแล้ว หรืออาจจะอยู่ในบ้านท่านเองแล้วโดยท่านไม่ตระหนัก กว่าจะตระหนักก็อาจสายเกินแก้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มหันตภัยร้ายจากอินเทอร์เน็ต เกมออนไลน์ คลิปวิดีโอ ที่ส่งผ่านมาทางโทรศัพท์เคลื่อนที่หรือสื่อลามก อนาจารในรูปแบบต่าง ๆ ที่สร้างปัญหาให้กับสังคมไทยอย่างมากในขณะนี้ เช่น เด็กและเยาวชนบางคนติดเกมจนไม่สามารถแยกแยะได้ว่าความจริง

กับเกมนั้นต่างกันอย่างไร จนทำให้มีเด็กฆ่าตัวตายหลังจากเล่นเกม มีเด็กและเยาวชนกระทำผิดทางเพศมากขึ้น เพราะเลียนแบบพฤติกรรม หนังสือลามก หรือมีการโชว์ลามกอนาจาร หรือร่วมเพศผ่านกล้อง (WEBCAM หรือ WEB CAMERA) ในห้องสนทนา (CHAT ROOM) ให้คนอื่นดู ผ่านโปรแกรมแคมฟร็อก* ดังที่ปรากฏเป็นข่าวในสื่อต่าง ๆ อยู่เสมอ เรื่องเหล่านี้นับว่าสำคัญและจำต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ไม่เช่นนั้นแล้ว เด็กและเยาวชนของเราจะมัวเมาอยู่ในอบายมุข และอาจทำผิดพลาดพลั้งไป โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ได้.

ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของบิดามารดาผู้ปกครองแต่ละราย ที่ต้องหันมาตรวจสอบเรื่องการใช้อินเทอร์เน็ตและอินเทอร์เน็ตของลูก ๆ อย่างใกล้ชิดด้วย คือ บิดามารดา ผู้ปกครองต้องรู้เท่าทันเทคโนโลยี ต้องควบคุมดูแลให้เด็กใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อหาความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่เขาเท่านั้น* ทั้งยังต้องหมั่นสำรวจเว็บไซต์ที่ลูก ๆ เข้าเป็นประจำ อาจใช้โปรแกรมสวิง^๒ (SAWING) หรือโปรแกรมเว็บการ์ด^๓ (WEB GARD) เข้าช่วยเพื่อควบคุมเวลาการใช้อินเทอร์เน็ต ทั้งยังสามารถป้องกันไม่ให้เด็กเข้าถึงเว็บไซต์ที่ใช้ความรุนแรงหรือเว็บไซต์ลามกอนาจารได้ในระดับหนึ่ง และสามารถเรียกดูข้อมูลการใช้อินเทอร์เน็ตของลูกได้อีกด้วย นอกจากนี้ บิดามารดาควรส่งเสริมให้ลูกได้ทำกิจกรรมอื่น ๆ เช่น ออกกำลังกาย ส่งเสริมการอ่านหนังสือ หรือพาออกไปเที่ยว ให้เขาพบปะผู้คน ได้สัมผัสธรรมชาติ และต้องอบรมสั่งสอนเขาอย่างดีที่สุด อย่าตามใจลูกหรือคิดแต่เพียงว่า ก็นี่ที่ลูกอยู่บ้าน ปล่อยให้เล่นเกม เล่นอินเทอร์เน็ตยิ่งดีกว่า จะปล่อยให้ไปเที่ยวเตร่ข้างนอกกับเพื่อนฝูง เพราะยุคโลกาภิวัตน์ที่ไร้พรมแดนนี้ แม้จะสั่งซื้อยาพิษ^๔ หรือซื้อยาปั่นผิดปกติมาผ่านทางเว็บไซต์ก็ยังทำได้ หรือเด็กฆ่าตัวตายเลียนแบบการประหารชีวิตก็มี^๕ หรือเด็กอาจมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ตอบสนองต่อสิ่งรอบตัวด้วยความก้าวร้าวรุนแรง เพราะวิธีการที่นำเสนอในเว็บไซต์ ขอให้ระลึกไว้ว่าอะไรก็เกิดขึ้นได้

เราจึงต้องดูแลเด็กและเยาวชนของเราอย่างดีให้เขาเข้มแข็ง มีภูมิคุ้มกัน รู้เท่าทันภัยร้ายจากอินเทอร์เน็ต.

ทั้งนี้ ผมเห็นว่าการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ต้องเป็นภารกิจสำคัญของทางราชการด้วย โดยเฉพาะกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ไอซีที) กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ต้องร่วมมือร่วมใจกันหาแนวทางป้องกัน และแก้ไขปัญหาการเข้าถึงสื่อเลวร้ายนี้ให้จงได้ โดยทางสื่อมวลชนเองก็สามารถมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือรัฐได้ เช่น สืบค้นและเปิดเผยข้อมูลต่าง ๆ อันเกี่ยวกับพฤติกรรมเหล่านี้ให้รัฐและประชาชนทราบ รวมทั้งรบเร้า ประชาสัมพันธ์ ให้บรรดาบิดามารดา ผู้ปกครอง สนใจและตระหนักในภัยอันใหญ่หลวงนี้ ให้เขาร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ป้องกัน และแก้ไขอย่างจริงจัง และต่อเนื่องตลอดไป.

“ไทยพุ่งอันดับ ๑ โขว์สยิวลามก ในแคมพรีอิก ดีเอสไอ ชูจับ” , หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๕๐

ท่านสามารถค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ www.thaicleannet.com ซึ่งจะมีรายละเอียดภัยจากอินเทอร์เน็ต ข้อเสนอแนะในการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างถูกวิธี แนะนำให้รู้จักกับโปรแกรมต่าง ๆ ทั้งยังมีบทความและแนะนำเว็บไซต์ที่เป็นประโยชน์และน่าสนใจไว้ด้วย

ท่านสามารถดาวน์โหลดโปรแกรมได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายจากเว็บไซต์ของกระทรวงวัฒนธรรมที่ www.m-culture.go.th

“จำหน่ายตามร้านขายหนังสือและโปรแกรมคอมพิวเตอร์ทั่วไป

“อินเทอร์เน็ตเบอร์ Dr.Kiriko อีกรูมมีดบนไซเบอร์” , หนังสือพิมพ์สยามธุรกิจ ฉบับวันที่ ๗ - ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๒

““แขวนคอซัดตัมทำพิษ เด็กทั่วโลกทำเลียนแบบตายแล้ว ๗ คน” , หนังสือพิมพ์แนวหน้า ฉบับวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๕๐

ผลงานที่น่าสรรเสริญของมูลนิธิธารน้ำใจ

ในท้ายที่สุดนี้มีเรื่องสำคัญประการหนึ่งที่จะขอกกล่าว ณ ที่นี้ ก็คือ กิจกรรมต่าง ๆ ของมูลนิธิธารน้ำใจนี้ น่าสรรเสริญ และน่าประทับใจ เป็นตัวอย่างที่ดียิ่งในด้านการสนับสนุนคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน ในสังคมไทย ดังเรื่องการคัดเลือกสถานศึกษาที่สมควรได้รับการยกย่อง เชิดชูเกียรติให้ได้รับพระราชทานรางวัลเกียรติคุณ สัญญา ธรรมศักดิ์ เมื่อวันที่วานนี้ ขอให้มูลนิธิธารน้ำใจดำเนินกิจกรรมประเภทนี้ต่อไป อย่างต่อเนื่อง และอย่างสม่ำเสมอ อันจะเป็นแรงดลใจให้สถาบัน การกุศลอื่น ๆ ถิ่ปฏิบัติตามด้วย ทั้งนี้ ผมเห็นว่าทางมูลนิธิธารน้ำใจนั้น ควรขยายกิจกรรมการคัดเลือกสถานศึกษาที่สมควรได้รับการยกย่อง เชิดชูเกียรตินี้ออกไปให้ครอบคลุมทั่วราชอาณาจักร และอาจจัดให้มีการสัมมนา อภิปราย เรื่องราวอันเกี่ยวกับปัญหาคุณธรรมและจริยธรรม หรือนำเสนอผลงานผ่านทางสื่อมวลชนไม่ว่าจะทางวิทยุ โทรทัศน์ หรือหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ เพื่อให้สาธารณชนได้ทราบและตระหนักถึง ความสำคัญของปัญหาเหล่านี้และช่วยกันหาทางแก้ไขต่อไปด้วย.

คณะกรรมการมูลนิธิธารน้ำใจ

พล.อ.อ.กำธน สินธวานนท์	ประธานกรรมการ
คุณหญิงชัชวีร์ จาติกวณิช	รองประธานกรรมการ
ศาสตราจารย์ ดร.เกษม สุวรรณกุล	รองประธานกรรมการ
นายกอบชัย ซอโสตถิกุล	เลขาธิการ
พ.อ.นพ.เฝ้า คชภักดี	รองเลขาธิการ
นางสาวศิรินทร ซอโสตถิกุล	เหรัญญิก
นางมณีนีรัตน์ วัฒนสมบัติ	รองเหรัญญิก
ศาสตราจารย์ ร.อ.กฤษฏา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา	กรรมการ
ศาสตราจารย์ นพ.เกษม วัฒนชัย	กรรมการ
นายแพทย์จักรธรรม ธรรมศักดิ์	กรรมการ
นายชนะ รุ่งแสง	กรรมการ
นายโชคก วีระธรรม พูลสวัสดิ์	กรรมการ
นางสาวดารานีย์ ตันชัยสวัสดิ์	กรรมการ
ท.พ.พิทักษ์ ไชยเจริญ	กรรมการ
ดร.วรภัทร โตธนะเกษม	กรรมการ
นายอาทร จันทวิมล	กรรมการ
นายอำนาจ ประนิช	กรรมการ
นายอำนาจ สอนอิมสาตร์	กรรมการ
นายเอนก สิทธิประศาสน์	กรรมการ
นายสุธี เกตุศิริ	กรรมการและเลขานุการ

พิมพ์ที่

บริษัท พิมพ์เนต พรินท์ติ้ง เซ็นเตอร์ จำกัด

๔๐/๑ ถ.เทศบาลนิมิตรใต้ แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๙๕๕-๓๙๑๑-๕ โทรสาร ๐-๒๙๕๕-๓๙๘๐

มูลนิธิธารน้ำใจ